

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖMÜLÜ
ÖĞRETİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çağla TAŞ

**Lefkoşa
Mayıs, 2019**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖMÜLÜ
ÖĞRETİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çağla TAŞ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Lefkoşa

Mayıs, 2019

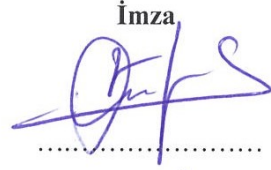
JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Çağla Taş'a ait "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" isimli tez 31 Mayıs 2019 tarihinde jürimiz tarafından Özel Eğitim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ

Üye: Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Hazırlamış olduğum “Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklar İle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerin Gömülü Öğretime İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi” konulu yüksek lisans tezimde, projelendirilmesi ve sonuçlanmasındaki süreçte her türlü akademik ve bilimsel kurallara özenle uyduğumu, tezimde yer alan tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, bilimsel yazım kurallarına uygun şekilde hazırladığım bu çalışmamda dolaylı ya da doğrudan yaptığım her türlü alıntıyı kaynakçada gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu taahhüt ederim.

31.05.2019

Çağla TAŞ

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, yüksek lisans programının gereği olarak hazırlanan bu araştırmanın amacı, Türkiye Cumhuriyetinin İstanbul İlinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ile çalışan özel eğitim öğretmenlerin gömülü öğretime ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

Hedefler ulaşması kolay görünen düz bir duvarın en tepesinde olabilir. Bu tepeye ulaşmamda önüme basamak sunan herkese teşekkürler.

Danışmanım Yrd. Doç. Dr Başak Bağlama'ya sabrı, rehberliği ve yardımları için çok teşekkür ederim.

Lisans öğrenimimden bu yana tükenmek bilmeyen sorularımı yanıtlayan, her zaman bilgisini paylaştan Dr. Cahit Nuri'ye teşekkür ederim.

Hayatımın her anında en büyük mutluluk kaynağım olan, çalışmamda beni destekleyen Davut Çağlar Taş'a bana kattıkları için çok teşekkür ederim.

Araştırmama gönüllü olarak katılan tüm öğretmenlere teşekkür ederim.

Hayatım boyunca beni hep destekleyen annem AyzerTaş'a bana karşı göstermiş olduğu tüm sevgi ve destek için teşekkür ederim.

Tez dönemim boyunca beni motive eden, araştırmama destek veren Mert G. Mutaף'a sevgisi için teşekkürü borç bilirim.

Çağla TAŞ

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖMÜLÜ ÖĞRETİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

TAŞ, Çağla

Yüksek Lisans, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Mayıs 2019, 89 Sayfa

Bu araştırma özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler ile çalışan özel eğitim öğretmenlerin gömülü öğretime ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı yapılan araştırmanın çalışma grubunu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde görev yapan 27 öğretmen oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada belirlenen kategoriler frekans şeklinde sunulmuştur. Frekanslar, katılan öğretmenlerin sayısına göre değil ortaya koyulan görüşlere göre belirlenmiştir.

Araştırma elde edilen bulgulara göre; özel eğitim öğretmenlerin gömülü öğretimi uyguladıklarına ancak adının gömülü öğretim olduğunu bilmediklerine, gömülü öğretimin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler, zihin yetersizliği olan öğrenciler, öğrenme güçlüğü olan öğrenciler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite olan öğrenciler, dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler, downsendromu olan öğrenciler, görme yetersizliği olan öğrenciler, fiziksel yetersizliği olan öğrenciler, gelişimsel yetersizliği olan öğrenciler, birçok yetersizliği olan özel gereksinimi olan öğrenciler için uygulanabilir ve faydalı olabileceğine, gömülü öğretimi renk kavramı, şekil kavramı, sayı kavramı, trafik kuralları, dil ve iletişim becerileri, sıcak-soğuk, alçakta-yüksekte, azlık-çokluk, bilişsel beceriler, hayvanlar, okuma-yazma becerileri için kullandıklarını/ kullanabileceklerine, gömülü öğretimi sınıflarında kullanmadıklarını, gömülü öğretimi sınıflarında kullanmayı düşünmediklerini, bazıları ise gömülü öğretimi sınıflarında kullandıklarını, sınıflarında kullandıklarını ancak bu yöntemin adının gömülü öğretim olduğunu bilmediklerini, bazıları ise gömülü öğretimi ilk defa duyduklarını ve araştırdıktan sonra sınıflarında kullanabileceklerine ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmeni, Gömülü Öğretim, Doğal Öğretim Yöntemi

ABSTRACT

EXAMINING SPECIAL EDUCATION TEACHERS' VIEWS ON EMBEDDED TEACHING

TAŞ, Çağla

Master Thesis, Department of Special Education
Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Başak BAĞLAMA
May 2019, 89 Pages

This study aims to determine views of special education teachers working at special education and rehabilitation centers on embedded teaching. Semi-structured interview technique which is one of the qualitative research methods was used in the study. Study group consisted of a total number of 27 special education teachers working at special education and rehabilitation centers. The obtained data were analyzed and interpreted with content analysis method. Categories determined in the study were represented as frequency. Frequencies were determined based on the views of special education teachers regardless of the number of special education teachers.

According to the results; it was revealed that special education teachers apply embedded teaching but do not know that the name of the method is embedded teaching; embedded method can be applied for students with autism spectrum disorder, with intellectual disabilities, learning disabilities, attention deficit and hyperactivity, language and speech disorder and downs syndrome; visual impairment, physical disability, developmental disability and multiple disability and embedded teaching method can be used for teaching color, shape concept, number concept, traffic rules, language and communication skills, hot-cold, low-high, scarcity-multiplicity, cognitive skills, animals, literacy skills.

Keywords: Special Education, Special Education Teacher, Embedded Teaching, Natural Teaching Method.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	Error! Bookmark not defined.
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	13
1.3. Araştırmanın Önemi	14
1.4. Sınırlılıklar.....	16
1.5. Tanımlar.....	16
1.6 Kısaltmalar.....	17

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	18
2.1. Özel Eğitim.....	18
2.1.1 Türkiye’de Özel Eğitim.....	20
2.1.2. Özel Eğitimin Amaçları.....	21
2.1.3. Okul Öncesi Dönem Belirtileri.....	22
2.1.4. Okul Dönemi Belirtileri.....	23
2.2 Özel Eğitimde Yaygınlık	24
2.3 Özel Eğitimde Farklı Öğretim Yaklaşımları.....	25
2.4. Doğal Öğretim Yöntemleri	27
2.4.1. Yardım Sunma/ İpuçları	29
2.4.1.1 İpucu Sunma Teknikleri.....	30
2.4.1.2 İpucu Türleri	31

2.4.1.3 Fiziksel yardım.....	31
2.4.1.4 Model Olma	32
2.4.1.5 Sözel İpucu.....	32
2.4.1.6 Sözel Olmayan İpuçları.....	33
2.4.1.7 İpucu Sunma Biçimleri	33
2.4.1.8 Fırsat Öğretimi Süreci.....	33
2.5 Özel Eğitimde Doğal Öğretim Yöntemleri	34
2.6 Gömülü Öğretim	35
2.7 Özel Eğitimde Gömülü Öğretim.....	35
2.8. İlgili Araştırmalar	36
2.8.1. Yurtiçinde Yapılan İlgili Araştırmalar	36
2.8.2.Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar	39

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırma Modeli	44
3.2. Çalışma grubu	45
3.3. Veri Toplama Araçları	47
3.4. Verilerin Toplanması	48
3.5 Veri Analizi.....	49

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	49
4. Öğretmenlerin Görüşleri	50
4.1. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime ilişkin bilgi verilmeden ne ifade ettiğine ilişkin görüşleri	50
4.2. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasını sınıflarında kullanmaya ilişkin görüşleri.....	51
4.3. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim sürecine ilişkin görüşleri.....	55
4.4. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri	56
4.5. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri	59

4.6. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri.....	62
4.7. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin görüşleri.....	64
4.8. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri	66

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM	69
-------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	73
6.1. Sonuçlar	73
6.2. Öneriler	74
6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	74
6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	74
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	85
Ek 1: Katılımcı Bilgilendirme Ve Aydınlatılmış Onam Formu	85
Ek 2: Kişisel Bilgi Formu	87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.Yapılandırılmış Akademik Sunumların Aşamaları.....	26
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.....	46
Tablo 3.Yapılan Görüşmelerin Özellikleri.....	48
Tablo 4. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Hakkındaki Görüşleri.....	50
Tablo 5.Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimi Sınıflarında Kullanmalarına İlişkin Görüşleri.....	52
Tablo 6.Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Sürecine İlişkin Görüşleri..	55
Tablo 7. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin Hangi Yetersizlik Gruplarında Daha Etkili Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	57
Tablo 8. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Uygulamasının Hangi Beceri ve Kavramların Öğretilmesinde Daha Etkili Olduğuna İlişkin Görüşleri.....	60
Tablo 9.Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimde Değerlendirmenin Nasıl Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşleri	62
Tablo 10.Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin Özel Eğitim Ortamlarında Kullanılmasına İlişkin Görüşleri.....	65
Tablo 11.Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin İle İlgili Ekleme İstediklerine İlişkin Görüşleri.....	67

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve bu çalışma kapsamında var olan bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

İnsanlardan bir kısmı bazı fiziksel yeteneklerini yitirmiş olarak doğarlar, bir kısmı da sonradan gelişen bir olayın sonucunda fiziksel yeteneklerinden mahrum kalırlar. Özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir. Fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin belirli bir kısmından mahrum olmaları, hiçbir zaman ve hiçbir biçimde, engelli diye adlandırılan bu insanlarımızın içinde yaşadığımız topluma dahil olmasına, hayatı yaşamalarına, paylaşımlarına engel teşkil etmemelidir. Yetersizlikleri, birey açısından engele dönüşmemelidir (Sarıkaya, 2011).

Özel eğitim üzerinde yapılmış analizler bulunmaktadır. Özel eğitim alanında sağaltım yöntemleriyle ilişkili olarak fazla sayıda meta analiz örneği bulunmaktadır (Karasu, 2009). Bireylerin her biri farklı düzeyde olsa da belli bir zeka potansiyeli ile yaşama gözlerini açarlar. Doğuştan insanda var olan zeka potansiyeli, yaşanan çevre ve edinilen bilgi alt yapısına göre değişebilir. Her birey, bir diğerinden farklı gelişim düzeyine sahiptir (Şimşek, 2016).

Bütün çocuklar fiziksel özellikleri ve öğrenme yetenekleri yönlerinden birbirinden farklılıklar gösterir. (örneğin; bazıları daha kısa, bazıları daha uzundur; bazıları daha kolay ve hızlı, bazıları daha geç ve güç öğrenir) Fakat çocuklar arasındaki farklılıklar daha önce değinildiği gibi, çoğu zaman çok fazla değildir. Her birey kendine uygun eğitim ve öğretim programı ile eğitilebilir. Dolayısıyla normal koşullarda genel eğitim hizmetlerinden yararlanmada büyük sorunlarla karşılaşmazlar. Bununla birlikte yukarıda da söz edildiği gibi, özel gereksinimli çocuklar olarak adlandırılan bireylerin kimisinin bedensel özelliklerini ya da

öğrenme yetenekleri, bu çocukların eğitiminde genel eğitimden farklı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programlarını, uygulamayı gerektirir. Çünkü çocuk, özel bir eğitimi gerektirecek vezinde ölçünlerinden başkalık göstermektedir. Ölçünlerinden başkalık alt düzeyde ya da üst düzeyde olabilir. Bu taraflıyla özel gereksinimi olan çocuklar terimi, öğrenme ya da davranış problemleri gösteren çocukları, fiziksel özelliği ya da duygusal yetersizliği olan çocukları olduğu kadar zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli bireyleri de içerisinde alan şümul bir terimdir. Özel eğitim bireyin gereksinimlerini karşılamak amacı gütmektedir

Bireyin bu özel nitelikleri Anayasadan, Milli Eğitim Temel yasasına kadar birçok yasa tarafından da gözetilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel gereksinimi olan çocuklar "özel eğitim gerektiren birey" terimi altında "Çeşitli nedenlerle, bireysel hususiyetleri ve eğitimi kifayetleri açısından taydaşlarından beklenen seviyede anlamlı başkalık gösteren birey " olarak tanımlanmaktadır. Özel gereksinimi olan çocukların kimler olduğunun doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için bu haddin yanı sıra bu terimle birlikte çağrıştıran zedelenme, yetersizlik ve engel terimlerinin anlamlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

"Zedelenme çocuğun doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası oluşan çeşitli etmenlerle, organlarının işlevlerini yerine getirmede ve görevlerini yapmada etkili olan zorlanım durumu olarak ifade edilir. "Yetersizlik", zihinsel, fiziksel, davranışsal ya da duyu organlarının zedelenmeye bağlı olarak tüm ya da kısmen fonksiyonlarında gözlenen yitimlerin ortaya çıkardığı vaziyeti ifade eder. Çocuk, yetersizliğine bağlı olarak çoğu insanın duyduğu gibi duyamayabilir, gördüğü gibi göremeyebilir, öğrendiği gibi öğrenemeyebilir. "Engel", yetersizliği olan çocuğun çevreyle etkileşimde karşılaştığı sorunları tanımlamaktadır. "Engel" bireyin çevreye uyum sağlayamamasını kapsar. Bireyin yetersizliği nedeniyle çevreye intibak sağlayamamasından kaynaklanmaktadır diye kabul edilir. Birey yetersizliğinden dolayı yaşadığı çevreye adapte olamayabilir (Ataman,2005).

Sosyal iletişim kurmada yaşanan güçlükler, kişiler arasında oluşturulan sosyal iletişim güçlüklerini, sözel olmayan sosyal davranışları ve sosyal ilişkilerin oluşturulmasını kapsamaktadır. Sınırlı ve tekrar eden davranışlar da stereo tipik davranış ya da konuşmayı, rutinelere aşırı bağıllığı ve takıntılı ilgileri içermektedir. Bireyin yetersizliğinden dolayı sosyal yaşamda kendine yer bulması, kabul görmesi

sekteye uğrayabilmektedir. Davranışlardaki bu başkalıklar erken çocukluk döneminde bile görülebilmektedir (Aslan ve Şahin, 2015).

Özel gereksinimi olan bireylerin çoğu çeşitli yetersizlik belirtileri gösterir. Bununla birlikte, yetersizlik (engel ya da sakatlık) konusunda görüş bildiren: insanların büyük bir kısmı, bireyden çok, yetersizlik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bireyin, yetersizliği bireyin önüne geçebilmektedir. Tarihi görüngen içinde incelediğimizde toplumların önceleri, özel gereksinimli bireyleri belli etiketlerle öbektlemekten rahatsız olamadıklarını görmekteyiz. O zamanlarda ehemmiyetli olan, özel gereksinimli bireylerin hayatlarını idam ettirme bağımsızlığını yerine getirme idi. Tarihte bireylerin özellikleri/yetersizlikleri bireyin isimlendirmesinde kullanılırdı. Hayatlarını idam ettirebilmek için gerekli olan faaliyetlerin belirlenmesinde kriter olarak “sakatlık, özür ya da engel” terimleri kapsamı içinde olaya yaklaşmak işi kolaylaştırıyordu.

Bireylere bu etiketlemelerin yapılması olağandı. Bahsedilen dönemlerde, özel gereksinimli olan çocuklar, toplum tarafından dışlanıp ayrı tutuluyor ya da diğerlerinin hayata devam edebilmesi için yok ediliyordu. Bununa ilişkin detaylı tarihçe ileriki kısımlarda ele alınmış, açıklanmıştır. O dönemlerden bu yana bazı kesimler tarafından kişileri aşağılamak amacıyla kullanılan, geri zekalı, aptal, idiot, embecil, türü etiketler kullanılmaya başladı. Bu etiketleri ilk kullanım amaçları şüpheyeye yer bırakmaksızın bireyleri aşağılamak değildi. Bireylerin özelliklerini betimlemek temel konuydu. Bugün ki toplumumuzda da bazı eğitimciler özel gereksinimli çocukların etiketlenmesine özel eğitim hizmetlerini belli bir sistematik içinde sunulması açısından anlaşılabilir bir yaklaşım olarak kabul görmektedir. Bir kümeyi ise, özel gereksinimli bireylerin sınıflandırılmasında çocukların eğitim gereksinimleri için gereken ön koşullara ne düzeyde sahip oldukları ve ne tür özel eğitim hizmetlerini gereksinimlerine dayalı olarak yapılması gerektiğinin altını çizmektedirler. Bütün bu araştırmalar arasında üç önemli kritik nokta ortaya çıkmaktadır.

Bunlardan birincisi, özel eğitim hizmeti alacak bireylerin belirli özelliklere göre kümelenmesini, etiketlenmesinin olumlu ya da olumsuz taraflarıdır. İkinci olarak, geniş bir çeşitliliğe yayılmış, yüksek derecede çokluk gösteren toplum katmanlarında var olan, kültürel sosyoekonomik açılardaki başkalıklarda olduğu gibi pek çok noktada, başkalıkları bu katmanların kabul görüş biçimi, son olarak da özel

eğitim sonrasındaki öğrencilerin kendi, aile ve toplumla olan uyumluluk ve başarı düzeylerinin ortaya çıkarılmasıdır. Toplumsal süreçte ilerleme kaydedilirken bireylerin dışlanması, aşağılanması ya da yok sayılmasının yerini önemsizleştirme, topluma kazandırma almıştır (Gürsel veSünbül, 2014).

Öğretimle ilgili kararlar verirken esnek davranmalıdır. Etkili öğretmen amaca odaklanır, neyi, neden öğrettiğinin bilincindedir (Nuri, 2014). Etiketlemenin ön plana çıktığı ve tıbbi tanılamaya dayalı bu geleneksel yaklaşım yerini artık günümüzde çeşitli yetersizliği olan çocuğun topluma tam katılımını engelleyen etmenleri ortadan kaldırmaya ya da en aza indirmeye çabalayan düzenlemeleri savunan yaklaşımlara bırakmaktadır (Beyaz Okul, 2011).

Etiketlemenin faydaları; etiketleme, öğrenme ve davranışsal başlıkları anlamlı tutarak bu farklılıklara karşı toplumun ilk ve gerekli adımı sorumlu bir biçimde atmasını sağlar. Etiketleme özel eğitim alanının da çalışan uzmanların ortak terminoloji kullanmalarına ve araştırma bulgularını değerlendirmede bir birlerini daha iyi anlamalarına ve sonuçları daha doğru yorumlamalarına yardım eder. Etiketleme, bazı sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kurumların oluşmasına örgütlenmesine ve çocukların hakları için mücadele etmelerine olanak sağlar. Etiketleme bireyin yetersizliğinin herkes tarafından anlatımını kolaylaştırır. Böylece downsendromlu birey denildiğinde o bireyin neleri yapıp neleri yapamadığı, hangi performansa gereksinim duyduğu, hangi özelliklere sahip olduğu anlaşılabilir.

Etiketlemenin sakıncaları; etiketleme, bireyin yetersizliği, engeli ya da performansındaki sınırlılıklar üzerinde durduğu için yani kişilerin neleri yapabildiği ya da yapabilmeyi öğrenebilecekleri konusu üzerinde değil yapamadıklarına odaklanmaktadır. Bu da çocukla ilgili olumlu ya da olumsuz yargıların önceden oluşmasına sebep olur. Etiketleme, bireylerin arkadaşları ve akranları tarafından damgalanmasına ve reddedilmesine yol açmaktadır. Etiketleme, basitçe çocuğu olağan, kaynaştırılmış sınıf düzeninden, çalışmalarından uzak tutar. Çocukların toplumdaki yerini bulmasında, kimlik kazanmasında olumsuz etki yaratabilir.

Eğitimle ilgili birçok tanım üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak tanımlardan bazılarında eğitim tüm yönleri ile tanımlanırken, bazılarında ise eğitimin daha özel bir yönü tanımlanmıştır.

- Tanımlar genelden özele doğru ilerlemiştir.
- Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci.
- Eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.
- Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda uygulama değeri olan yetenek, yöneliş ve diğer davranış örüntülerini kazandığı süreçler toplamıdır.
- Bireyin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir (Gürsel veSünbül, 2014).

Günlük yaşamda diğer kişilerle başarılı şekilde etki-tepki oluşturmak, arkadaşlık kurmak, sosyal ilişkiler kurmak, serbest zaman etkinliklerine katılmak ya da bir grubun üyesi olmak gibi insan yaşamını zenginleştiren, yaşamın kalitesini arttıran sosyal beceri deneyimleri tüm bireyler için olduğu gibi yetersizliği olan bireyler için de oldukça önemlidir. Birey sosyalleştikçe normallik duygusu ve öz güven hissedecektir (Turhan ve Vuran, 2015).

Özel Eğitim özel eğitim çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli bireylere sunulan, üstün özelliklere sahip olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst seviyeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeden önleyen, yetersizliği olan bireyi kendi kendine yetebilir hale getirerek içerisinde bulunduğu topluma kaynaşmasını ve bağımsız üretici bireyler olmasını destekleyecek nitelikteki becerilerle donatan eğitimidir. Öğretim şekli olarak özel eğitim hangi kişileri kapsar diye sorarsak özel gereksinimi olan, bu gereksiniminden ötürü farklı eğitim ihtiyaçlarını ancak bireysel olarak planlanmış öğretim programlarıyla giderilebilen bireyleri kapsamaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim programları ne öğretir diye incelediğimizde özel eğitim, genel eğitimden içerik yönünden yani nelerin öğretileceği yönünden farklılaştırılmaktadır. Genel eğitimde içerik akranların ortak seviyesindeki çocuklar için merkezi programlarla belirlenir ve desteklenirken, özel eğitimde programın içeriğini çocuğun gereksinimini belirler ve bu yönde ilerler. Nasıl öğretir; sadece farklılık, özel eğitim öğretmenin programları, amaç ve hedefler yönünden öğrenciye göre düzenlenmesine olanak sağlayan BEP'leri ve BÖP'leri uygulamada kullandığı öğretim yöntem ve stratejilerdir. Nerede uygulanır; gelişmiş düzeydeki ülkelerde özel gereksinimli çocukların büyük kısmı var olan okullarda akranlarıyla birlikte en az kısıtlayıcı kaynaştırma sınıflarında ve programlarında öğretim almaktadırlar. Ülkemizde de hafif derecede yetersizliği olan

çocukların akranlarıyla birlikte öğretim aldıklarını söylemek mümkündür. Akranlarıyla birlikte eğitim ve öğretim görmeleri mümkündür (Ataman, 2005).

Özel eğitimin dünden bugüne kadar süre gelen tarihçesinde özel eğitim hizmetleri engel kümelerine göre oluşturulmuş özel eğitim sağlayan okullarda ya da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı normal eğitim ve öğretim programları uygulayan okullarda “kaynaştırma” programı olarak yürütülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel eğitim alanındaki çalışmalarında, özel eğitim gereksinimi olan çocukların, Türk Milli Eğitim sistemini derleyen genel esaslar doğrultusunda eğitimi sağlanarak, toplumla bir iş ve meslek sahibi olarak bütünleştirilmeleri amaçlanmaktadır. Normal gelişim gösteren bireyler kadar, özel eğitime gereksinim duyan yetersizlik sahibi bireylerde toplumdaki rollerini üstlenmelidir ve toplum içine karışarak fayda sağlamalıdır (Şahin, 2005).

Yaşayan her kişinin topluma kazandırılması görüşü toplum içinde bilinçlenme ve eğitime verilen değerin artmasıyla orantılı olarak oluşmuştur. Bireylerin ilgi ve ihtiyaçları kişinin içinde hayatını sürdürdüğü toplum, ekonomik güç, kişinin kendi benliğince değişkenlik gösterse de her bireyin ilgi ve ihtiyaç sahibi olduğu bilinmektedir. Toplumsal refah seviyesinin yükselmesi ve düzenin devamlılığının sağlanması için her birey topluma kazandırılmalıdır. Bireylerin toplumda küçük veya büyük role sahip olması, kişinin öz saygısının gelişmesinde önemli bir role sahip olacaktır. Her bireyin, yapmakta çok iyi olduğu ya da yapamadığı beceriler mevcuttur. Önemli olan bireyin yapabildiklerinin desteklenmesi ve bu desteklenmenin yanı sıra yapamadıklarının geliştirilmesidir. Bunun için MEB:

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2011), özel eğitime ihtiyacı olan birey; “çeşitli sebeplerle kişisel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen seviyede anlamlı bir başkalık gösteren birey” olarak açıklanmaktadır (Eren, Deniz & Düzkanar, 2013). Yetersizliğe sahip olan her bireyin öğrenme şekilleri birbirlerinden farklılık göstermektedir. Öğretimsel programlar geliştirilirken bu farklılıkların göz önüne alınması gerekmektedir (Yıkılmış, Emecen ve Eliçin, 2013). Kavramlar, insanın süregelen yaşamında düşünmek için gerekli olan zihinsel yapı taşlarıdır “bireyin diğer nesnelerden ayırt edebildiği ya da diğer nesnelerle ilişkilendirebildiği bir nesne

ya da bir grup nesneye ilişkin düzenlenmiş bilgilerinden” oluşur (Sucuoğlu, Büyüköztürk ve Ünsal, 2008).

Zihinsel yetersizliğe sahip olan öğrenciler genellikle ilköğretimin ilk sınıflarında uygulanmakta olan eğitim programlardan büyük ölçüde yararlanmakta fakat sınıf düzeyleri yükseldikçe ilk kademedен orta kademeye geçerken, daha soyut ve karmaşık özellikler gösteren akademik konularda zorlanmaktadırlar. Her bireyin öğrenim süresi ve şekli bireyin yaşına, ilgi ve ihtiyaçlarına, yetersizliğine göre farklılık göstermektedir (Özak ve Diken, 2010).

Eğitimin verildiği ortamların öğelerinden birisi olan araç-gerecin sınıfta daha fazla kullanımı öğrencilerin öğrendiklerini daha iyi anlayabilmeleri ve öğrendiklerinin kalıcı olabilmesi için oldukça önem taşımaktadır. Günümüz sınıf ortamında görsel ve işitsel araçlar ön plana çıkmaktadır. Bu anlamda kalıcı öğrenmenin sağlanabilmesi için daha fazla duyu organına hitap eden görsel ve işitsel araçlar-gereçlerle oluşturulacak öğrenme ortamlarına başvurmak kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Öğrenme ortamlarının verimliliği öğrenci, öğretmen ve öğretim modeli için önem teşkil etmektedir. Uygun destekler sağlandığında öğrenim verimli ve zevkli hale getirilebilir (Avcıoğlu, 2012).

Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi, demokratik toplumların temel yapı taşlarından birisidir. Her birey diğeri birinden farklıdır. Bu farklılıklar genel olarak fiziksel ve duyuşsal olarak kümelenebilir.

Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde temel amaç;

- Özel eğitim aracılığıyla özel gereksinimli bireylere bilgi ve beceri kazandırmaktır.
- Yaşadığımız çevreyi özel gereksinimli bireylerin kullanabilecekleri hale getirmektir.

Doğrudan öğretim yöntemi açık anlatım, uygulamalı davranış analizi, aktif anlatım, duyarlı öğretim veya veri tabanlı öğretim olarak da isimlendirilmektedir.

Doğrudan öğretim yöntemi altı temel ilkeye dayanmaktadır. Bu ilkeler:

- Doğrudan yapılan çalışmaların özetlenin verilmesi ve kontrol edilmesi,
- Yeni içeriğin veya becerinin sunumu,
- Öğrenciye verilmek istenen konunun kavranması için rehberlik edilmesi,

- Geri dönüt vermek, düzeltmek ve gerektiğinde yeniden öğretmek,
- Öğrenciye bağımsız olarak araştırma yapma fırsatı sunmak.

Yanlışıız öğretim tekniğı geleneksel yöntemlere göre daha az hatanın ortaya çıktığı varsayılan bir yöntemdir. Yanlışıız öğretim; hata oranının düşük olması, bireylerin daha çok pekiştireç alması, öğrenen ile öğretene arasında olumlu iletişim ve etkileşimin sağlanması nedeniyle öğretim sırasında uygun olmayan davranışlar daha az ortaya çıkar. Öğrencinin geri dönüt alması, motivasyonunun artması eğitimin kalıcılığı ve etkililiğı açısından önemlidir (Doğru, 2014).

Eğitimde program öğeleri temelde hedefler, eğitim ve sınama durumlarıdır. Hedefler belirlenirken içerik kapsamı da belirlendiğı için kimi eğitimciler içerik ile hedefleri aynı boyut içinde kabul etmekte kimileri de içerik boyutunu ayrı bir düzey olarak kabul etmeyi tercih etmektedir. Eğitimcilerin buluştukları ortak konular olduğı gibi ayrıldıkları tanımlarda mevcuttur. Programda yer alan temel öğelerden hedef, eğitim verilecek bireyde bulunması uygun kabul edilen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istenilen özelliklerdir. Eğitim durumları, program geliştirme araştırmalarının süreç boyutunu oluşturmaktadır. Öğrencilere istenilen davranışların kazanımını sağlayan öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi bu basamakta yer almaktadır. Öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi, eğitim süreci için önemlidir. Bu yaşantıların düzenlenmesine belli vezinlerin olması ve öğrenmelerin nasıl gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekir. Eğitim yaşantılarının öğrenci tarafınca düzenlenmesi, verilmesi planlanan öğrenme yaşantılarının bir düzeneğe göre sıraya konulması gerekir. Bu düzeneğin sıralanışı giriş ya da hazırlık etkinlikleri, gelişme etkinlikleri ve sonuç etkinlikleri olarak ifade edilir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006).

Öğretim ortamı, eğitim-öğretim etkinliklerinin öğrenciye kazandırıldığı çevredir. Geleneksel anlamda bakıldığında öğretim ortamı dediğimizde düne kadar bize yalnızca derslikleri çağrıştırmaktaydı. Ancak çağdaş anlam altında bakıldığında öğretim düzenleme yaklaşımlarını içine alan yer olarak düşünülmektedir. Bir başka deyişle öğretim ortamı tanımı büyük bir değişime maruz kalmıştır uğramıştır. Eğitim ergonomisinden, mimariye, sınıf içi özel düzenlemelerden genel iklime kadar eğitimde yeni bir ortam anlayışı gündemini oluşturmaktadır. Öğretim ortamlarının düzenlenmesi, etkili ve verimli öğretme-öğrenme etkinliklerinin gerçeğe

dönüştürülmesinde önemli bir öge olmuştur. Sınıf içi uygulamaların başarısı, iyi bir öğretim ortamının düzenlenmesine bağlı olarak gerçekleşir (İmer, 2001).

Toplumsal gelişmelere bakıldığında koşul olarak eğitim alanında gözlenen gelişmeler doğrultusunda sınıf yönetimi bağlamında da değişik yaklaşımlar ortaya çıktığı görülmektedir. Geleneksel, tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel yaklaşım olmak üzere beş başlık altında toplanarak ele alınan bu yaklaşımlar incelendiğinde;

- baskıcılıktan-----demokratikliğe
- şekil yöneliminden-----amaç yönelimliliğe
- öğretmen merkezlikten-----öğrenci merkezliliğe doğru bir gelişim gösterdiği

öne sürülebilir. Öğretmenin sınıf yönetimi modelleri olarak da adlandırılan bu yaklaşımları bilmesi ve öğrencilerle ilişkilerinde, özellikle sınıfta istenmeyen davranışların gerçekleşmesini önlemede gerektiği gibi uygulayabilmesi gerekir (Ağaoğlu, 2011).

Eğitim ve öğretim etkinliklerinden hedef olarak belirlenen başarının elde edilebilmesi için aday öğretmenlerin etkili bir biçimde yetiştirilmeleri, eğitimlerinin tamamlamış olmaları gerekmektedir (Demircioğlu, 2010). Çocukların hedeflenen amaçlara ulaşmalarında öğretim yöntemleri büyük oranda önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmen hangi öğretim yöntemini kullanacağına çocukların performanslarını göz önüne alarak karar vermelidir. Çocukların var olan düzeyi, geldiği seviye baz alınarak gösterdikleri gelişime bakılabilir.

Doğrudan öğretim modeli, öğretim yapılan davranışın üzerine odaklaşır. Model doğrudan gözlenebilir, ölçülebilir, tekrarlanabilir davranışlarla ilişkilendirilir. Bu sebepten ötürü model öğretimi yapılan davranışın açık bir tanımına yer vermektedir. Öğretim ortamı içinde işlevsel değerlendirmeye ehemmiyet verir. Ayrıca bu model, öğretim amaçları ve gelişimin denetlenmesi temeline göre ilerleyen bireyselleştirilmiş bir öğretim yöntemidir. Bu model öğretim süresi içinde öğrencinin performansındaki değişmelerle ilgili sürekli ve düzenli olarak veri toplanmasına önem verir. Bu sebeple öğretimindeki başarı eksikliği, öğretmenin ilgi düzeyine ve öğrencinin yetersizlikleri yerine, öğretim programının yetersizliklerine bağlar (Kahyaoğlu, 2010).

Doğrudan öğretim yöntemi öğretmen merkezliliği baz alan alır. Doğrudan öğretim yönteminde cevap aranan sorulara çocuk doğru cevap verirse cevap verdiği anda pekiştirilir, yanlış cevap verdiğinde ise yönlendirici geri dönütler verilir. Doğrudan öğretimde öncelikle öğrencilerin var olan becerileri belirlenir. Var olan becerileri belirlendikten sonra ise çocuklara amaç ve kazanımlara ulaşmada kullanılacak materyaller tanıtılır, bu aşamada öğretmen, çocukların anlatıları kavrayıp anladıkları hususunda emin olmalıdır (Aral ve Gürsoy, 2007).

- Doğrudan öğretim modelini dört tip bilgi şekli tanımlar. Sözel birlikler, kavramlar, kural ilişkileri ve bilişsel stratejiler olarak tanımlanır.
- Bir sözel birlik, özel bir uyararla özel bir tepki biçiminin birleşmesi şeklinde tanımlanabilir.
- Doğrudan öğretim modelinde kavram; bir nesne olay ya da hareket durum sınıflandırmasının bir veya birkaç özelliğinin benzer olmasına bağlı olarak bir parçası olan nesne, olay hareket ya da durumlardır.
- Bir kural ilişkisi ayırt etme ya da kavram ilişkisini bildiren bir önermedir.
- Bilişsel strateji, bir dizi basit olgu, sözel zincir kavram ve kuralın bir problemi çözümlmek için beraber kullanılma sürecini anlatır (Tuncer, 2004).

Keşif yoluyla öğrenme; öğretmenin merkez olduğu doğrudan öğretim yönteminin aksine öğrencilerin aktif öğrenen olduklarını, uygun öğretimsel ortam sağlandığında doğal olarak öğrenebileceklerini ve problemlerinin kendi gelişim düzeyine uygun yollarla çözeceklerini belirtmektedir. Keşif yoluyla öğrenmede bireyin keşfetme dürtüsü harekete geçirilir ve öğrenme sürecinde bulunan birey desteklenir.

Öğrencilerin keşfetme ve öğrenme isteğini canlandırmak için “merak”, “başarma” ve “birlikte olma” temel güdülerinden faydalanılır. Keşif yoluyla öğretimin başarılı olabilmesi için konuların anlamlı, temel kavram ve ilkelere dayandırılması ve bir bütünlük gösterecek şekilde yapılandırılması gerekir. Bu biçimde konunun temel öğesinin ve bunlar arasındaki ilişkilerin anlamlandırılması, yeni öğrenmelere ve yeni buluşlara dayanak olabilir. Keşif yoluyla öğrenmede öğretmen, yol gösterici, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve rehberlik sağlayan kişi durumundadır (Aral ve Gürsoy, 2007).

Yanlışıız öğretim, beceri ve kavramları en iyi şekilde öğrenmenin öğretim esnasında yapılmakta olan hatalarla değil, öğretim esnasındaki olumlu cevaplar ve alıştırmalar aracılığıyla gerçekleştiği varsayımından hareket edilerek geliştirilmiş bir yaklaşımdır (Tekin, 1999).

İşbirliğine dayalı öğrenme, çocukların birkaç kişilik gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir çalışmayı gerçekleştirmek için birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yaklaşımıdır. Bu yaklaşım öğrencilerin başarısını artırmak, öğrenciler arasında pozitif sosyal ilişkiler, etkileşimler geliştirmek ve çocukların psikolojik bakımdan kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olmak amaçlarını taşır (Aral, 2011).

Doğal öğretim yaklaşımında yer alan öğretim yöntemlerinden biri de gömülü öğretimdir. Gömülü öğretim, üzerinde uzlaşmaya varılan tek bir tanımı olmasa da, sınıf rutinleri içerisinde ayrıık öğretim denemeleri biçiminde sunulan sistematik bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemde, öğrencilerin öğretimsel hedefleri, sınıf içerisindeki günlük rutinelere, etkinliklere ve geçişlere gömülerek onlara gereksinimleri olan hedef davranış için öğrenme olanağı sunmaktadır (Riesen, McDonnell, Johnson, Polychronis ve Risen, 2002).

Gömülü öğretim sürecinin en belirgin özelliği öğretim uygulamalarının, planlı bir şekilde rutinelere, gün içinde gerçekleştirilen etkinliklere, geçişlere ve/veya oyunlara gömülmesidir. Gömme; genişletilmesine, değiştirilmesine ve/veya uyarlanmasına rağmen, bireyler için hala anlamlı ve ilginç olan olay ya da etkinlikler içinde çocuklara gereksinim duydukları hedef davranışların öğretimi için fırsat sunulmasıdır. Gömülü öğretim, bireylerin önemli davranışları anlamlı bağlamlarda öğrenmelerine ve uygulama yapmalarına fırsat verir. Gömülü öğretimde bireylere rutinler, etkinlikler, geçişler ve/veya oyunlar sırasında kullanılan araç-gereçlerle öğretim sunulur. Bu açıdan bakıldığında, gelişimsel yetersizliği olan çocuk için işlevsel olan hedef davranışların öğretiminin rutinelere, planlanmış etkinliklere, geçişlere ve/veya oyunlara gömülerek yapılması ve değerlendirilmesi, çocuğun etkinliğe katılımı, edindiği davranışı doğal ortamında gerçekleştirmesi ve genellemesi açısından oldukça yararlıdır (Fırat ve Ergenekon, 2018).

Gömülü öğretim, okul öncesi müfredatının ve sınıf etkinliklerinin, rutinlerinin ve geçişlerinin özel gereksinimli bireylere yeterli yoğunlukta katılım ve

öğrenme fırsatları sağladığı (ya da sağlama potansiyeli olduğu) temeli üzerinde durularak kurulmuştur. Müfredat ve etkinlikler motive edici, ilgi çekici, gelişimsel olarak uygun, çocuğun sosyal ve kültürel geçmişine uygun ve yeterince zorlayıcı (zihinsel ve bedensel olarak) olmalıdır. Ayrıca, tahmin edilebilir ve dengeli bir sınıf programının geliştirilmesi ve kullanılması gömülü öğretimin ne zaman uygulanacağını belirlenmesi, rotanın doğru çizilmesi açısından önem arz etmektedir. Üst düzeyde kaliteli, iyi organize olmuş sınıf etkinlikleri gömülü öğretimin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için temel oluşturmaktadır. Gömülü öğretimde öğretim, tamamlanmış öğretim denemeleri yoluyla yapılır. Bir tamamlanmış öğretim denemesi, doğal olarak ortaya çıkan ya da öğretmen tarafından sunulan öncül, öğrenci tepkimesi ve davranışı takiben doğal olarak ortaya çıkan ya da öğretmen tarafından sunulan sonuç bileşenlerinden oluşur. Örneğin, öğretmen, kırmızı elmayı göstererek “Bu ne renk?” diye sorduğunda çocuk “Kırmızı” der ve öğretmen “Evet, bu kırmızı bir elma” diyerek öğrenciye topu verir. Öğrenci öncülü takiben yanlış dönüt verdiğinde ya da hiç etkileşim göstermediğinde hata düzeltme süreci uygulanır. Gömülü öğretimin son temel bileşeni öğretimin değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, öğretimi gerçekleştiren eğitimci kendisine ilk olarak “Gömülü öğretim denemelerini planlayıp uygulayabiliyor muyum?” sorusunu sorar. Bu basamakta öğretmen, her bir öncelikli öğrenme hedefi için günlük ya da haftalık kaç öğretim denemesi planladığını, bunlardan kaç tanesini uygulayabildiğini ve uyguladığı denemelerden kaç tanesinin tamamlanmış öğretim denemesi olduğunu değerlendirir. İkinci sorulması gereken soru ise, “Gömülü öğretim uygulamalarım işe yarıyor mu?” yani “Çocuklar hedef davranışlarda belirtilen becerileri öğrenebiliyorlar mı?” sorusudur. Öğretmen bu iki soruya verdiği cevaplar doğrultusunda, kendisine “Öğretimimde değişiklik yapmalı mıyım?” sorusunu sorar ve gerekli olan durumlarda değişiklikler yapar (Rakap, 2017).

İki bölümden oluşan bu makale, risk altındaki kreş ve anaokulu öğrencileri için temel bilgiler ve okuryazarlık öğretim modelinin genel bir tanımını sunar. Gömülü öğretim, küçük çocuklara, okuryazarlık hedeflerini açıkça öğretmeyi amaçlayan düzenli yapılandırılmış etkileşimlerin yanı sıra, gün boyunca anlamlı, doğal okuryazarlık deneyimleri için sosyal olarak gömülü fırsatlar sağlamanın çifte önemini vurgulamaktadır. Konuşma dili patolojisinin (SLP) gömülü öğretimdeki rolü hem dolaylı hem de doğrudan hizmet sunumunu kapsar: SLP, sosyal olarak gömülü

okuma yazma odaklı deneyim ve hizmetlerin en yüksek kalitedeki öğretimi sağlamak için öğretmenlerle ve velilerle işbirliği yapar. Yapılandırılmış müfredat ve / veya ders planlarını kullanan açık müdahalelerin doğrudan sağlayıcısı olur. Bu entegre modelin amacı, risk altındaki çocukların başarılı bir şekilde erken okuryazarlık becerilerinin kazanımlarını sağlamaktır (Justice veKadevarek, 2004).

Çocuğun, öğrendiği becerilerinin oyun içinde kullanılmasını sağlamak, öğretimin kalıcı ve verimli olmasını sağlar. Oyun içine yeni beceriler gömülerek de çeşitli becerilerin edinimi ve genellemesi sağlanabilir. Oyun içine çeşitli becerilerin gömülmesi için işlevsel oyun, hayali oyun, kurallı oyun ve diğer oyun türleri kullanılabilir.

Yukarıda bahsi geçen bilgiler doğrultusunda özel eğitimde, öğretim yöntemlerine ve gömülü öğretimin tanımlarına yer verilmiştir. Gömülü öğretim, çocuğa rutinler, etkinlikler, geçişler ve/veya oyunlar sırasında kullanılan araç-gereçlerle öğretim sunma olarak açıklanabilir. Öğrencinin eğitimi ve öğretim açısından önemine, gerekliliğine değinilmiştir. Özel eğitimdeki öğretim yöntemleri ve gömülü öğretimin özel eğitimdeki uyarlamasından ve işleyişinden bahsedilmiştir. Gömülü öğretimin ne olduğu, nasıl, uygulandığı ve yararlarına değinilmiştir. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle çalışan, özel eğitim öğretmenlerinin gömülü eğitim uygulamasına ilişkin görüşleri alınmıştır.

Bu araştırmada özel eğitime gereksinim duyan çocuklarla çalışan, özel eğitim öğretmenlerinin gömülü eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin gömülü eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim süreci hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve/veya kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri nelerdir?

4. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin gömülü öğretim yaklaşımı hakkındaki görüşlerini incelemek açısından önem arz etmektedir.

Çağdaş eğitim ve öğretimin en önemli özelliği yöntemli faaliyetler ve süreçler olmalarıdır. Bu bağlamda öğrencilerin eğitim ve öğretiminde, yöntem ve teknikler özel önem kazanmaktadır (Tomal, 2004). Eğitim ve öğretimde yöntemin tanımını yapmadan genel olarak “yöntem” nedir? sorusuna cevap vermek gerekir. Yöntem sözcüğü yerine bazen metot sözcüğü de kullanılmaktadır. Ancak dilimizde ağırlıklı olarak kullanılan “yöntem” sözcüğüdür. En genel anlamı ile yöntem, belli bir amaca ulaşmak için takip edilen yoldur. Öğretimde yöntem ise; öğrencileri öğretimin öngördüğü amaç ve ilkelere ulaştırmak için uyulması ve uygulanması gereken en doğru ve en güvenilir yoldur (Doğanay, 1993).

Çalışma yaşamında başarı ve güdülenmenin, dolayısıyla bireysel verimliliğin en önemli koşullarından birisi, çalışan insanın işine, çalışma hayatına bakışı ve kabul edilmiş değerler sistemi içinde ona verdiği önemdir. Birey açısından bu önem işine daha çok bağlanmakla, onun gereklerini en üst düzeyde gerçekleştirmenin çabasını göstermekle ortaya çıkar. Esasen birey, yaşamının her kesitinde kendini geliştirmek gereksinimini duyar. Bu gereksinim, yaşam boyu eğitimi ortaya çıkarır. Yaşam boyu eğitim, eğitim sürecinin insan yaşamı boyunca sürmesinden çok, yaşamın her alanında ortaya çıkan eğitim etkinliklerine sistemli bir bütünlük kazandırmaktır. Örgütler açısından bu süreç, hizmet içi eğitim, yetişme, gelişme, geliştirme kavramlarıyla ifade edilir. Hizmetiçi eğitim, yaşam boyu eğitimin içinde yer alan bir alt süreçtir (Can, 2004).

Özel eğitimde dünden bugüne süregelen gelişimlerde, toplumların olanakları ve koşullarının etkisiyle değişik yönetsel düzenleme ve uygulama yapıldığı gözlemlenmektedir. Bunlar kaynaştırma olarak nitelendirilen normal okullar içinde, ayrı okullarda ve okul dışında diğer kurumlarda yapılan olarak üç grupta toplanabilir (Özsoy, 1998).

Ortak dikkat, nesne ya da olay örgüsüne ilişkin farkındalık paylaşmak amacıyla, iki birey ile belirli bir nesne ya da olay arasında koordine edilmesi süreci ortak dikkat becerileridir. Ortak dikkat süreci içerisinde çocuk, bakışlarını kişi nesne ya da olay arasında jest mimik kullanarak etkileşimde bulunur (Kürkçüoğlu, 2014).

Özel eğitim öğretmenlerinin, özel eğitim yöntemlerini güncel olarak takip etmeleri, öğrenmeleri ve uygulamaları öğrenci ve öğretmen açısından büyük ölçüde önem teşkil etmektedir. Eğitiminin yenilikleri güncel olarak takip etmesi ve öğrenci için en doğru yolu seçebilmesi eğitimde istenilen seviyeye ulaşmayı kolaylaştırarak başarıya ulaşmayı sağlamaktadır. Her birey kendine özgü öğrenme düzeyi ve isteğine sahiptir. Öğretmenlerin görevi öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına paralel olarak karşılamak için gerekli eğitimi üst düzey verimlilikte sunmaktır. Öğretmen, öğrencinin yetersizlik düzeyini göz önünde bulundurarak, öğrenciyi anlayarak sabırla ve istekli bir biçimde öğretmelidir.

Gömülü öğretimin öğretmenler, öğretmen adayları, öğretmen yardımcıları, çocukların birincil bakıcıları ya da akranları gibi farklı uygulamacılar tarafından da etkili bir şekilde uygulandığı araştırma örneklerine rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda gömülü öğretime ilişkin bilgiye ve uygulama yapmaya gereksinim duyan uygulamacılara uzmanlar tarafından eğitim oturumları sunulmuştur. Ardından bu eğitim oturumlarını başarıyla tamamlayan uygulamacılar, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara farklı hedef davranışların öğretimine yönelik gömülü öğretimi kullanmışlardır (Fırat ve Ergenekon, 2018).

Eğitiminin yetersizliği olan bireylere yönelik tutumu da entegrasyona olan tutumun temel belirleyicilerindendir. Eğitiminin, özel gereksinimli çocuklara karşı olumlu kabul eder tutum içinde olması hem kendisi, normal gelişim gösteren çocuklar özel gereksinimi olan çocuklar açısından büyük önem taşımaktadır (Temel, 2000).

Eğitim toplumun gelişmesiyle doğru orantılı biçimde önem kazanmıştır. Bu çalışmada çağdaş eğitim sisteminde ortaya çıkan yeni yöntemlerin öğretmenler tarafından takip edilerek uygulanmasının önemi vurgulanmıştır. Her öğrenci farklıdır ve kendilerine en uygun eğitimi alma hakkına sahiptir. İyi bir eğitimcinin görevi gelişmeleri takip ederek, öğrenci için en uygun programı öğrenciye sağlamaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

2018-2019 öğretim yılı içerisinde;

Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme formu ile

İstanbul ilinin rastgele seçilmiş ilçelerindeki, rehabilitasyon merkezlerinde

Gönüllü 27 özel eğitim öğretmeni ile, sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Eğitim: Bireyde kendi yaşantıları dolayısıyla davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Gürsel & Sünbül, 2014).

Özel Eğitim: Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak yöntemleri ile onların yetersizlik ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime “özel eğitim” denir (Doğru, 2013).

Öğretmen ve Öğretmenlik: Yapılan tanımlara göre öğretmenlik bir özel ihtisas mesleğidir. Öğretmenler, devletin eğitim-öğretim ve bu tür etkinliklerle ilgili yönetim görevlerini üzerine alan, görevlerini mensubu bulunduğu eğitim sisteminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak yerine getirmekle yükümlü bu doğrultuda eğitim almış kişilerdir (Osman, 2017).

Doğal Öğretim: Sosyal etkileşimleri esas alan, çocuklar tarafından başlatılan ve yönlendirilen, ilgi alanları ve motivasyonları esas alınan, öğretmenin süreci zaman zaman yapılandırarak günlük yaşam deneyimlerini birer öğrenme fırsatına dönüştürerek öğrencinin ihtiyaçlarının karşılanması sürecidir (İnternet Kaynakları)

Gömülü Öğretim: Özel gereksinimli çocukların günlük sınıf etkinliklerine, rutinlerine ve geçişlerine katılımını ve bu etkinlikler içerisinde öğrenmelerini desteklemek amacıyla geliştirilmiş bir doğal öğretim yaklaşımı” olarak tanımlamaktadırlar. Gömülü öğretimin temelinde öğretmenin ne öğreteceğini, ne zaman öğreteceğini, nasıl öğreteceğini ve öğretimini nasıl değerlendireceğini

belirlemesi ve buna göre çocuğa öğrenme davranış değiştirme denemeleri sunması yatar (Rakap, 2016; Rakap&Balikci, 2016; Snyder, Hemmeter, Sandall, McLean ve McLaughlin, 2013; Snyder, Sandall, McLean, Hemmeter, McLaughlin, Edelman, & Embedded InstructionforEarly Learning Project, 2009).

1.6 Kısaltmalar

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde özel eğitimin tanımına, görülme sıklığına, özel eğitimde farklı öğretim yaklaşımlarına, doğal öğretime, özel eğitimde doğal öğretime, gömülü öğretime, özel eğitimde gömülü öğretime, alanyazına yer verilmiştir.

2.1. Özel Eğitim

Bireylerin, zihinsel, iletişim, devim, sosyal ve uyumsal gelişim alanlarında önemli eksiklik oluşturan durumların ortadan kaldırılması ya da eksikliklerinin en aza indirgenmesi amacıyla eğitsel değişkenlerin düzenlenmesi uğraşısına özel eğitim denir (Deniz, 2008). Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin uygun eğitim ortamı ve diğer akranlarının seviyesine ulaştırmak için okul yönetiminin; planlama, örgütleme, yürütme, eşgüdüm sağlama ve denetim işlevlerini tam anlamıyla yerine getirmesi gerekmektedir (Oduncu,2012).

Özel eğitim; rehberlik, eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin sistematize edilmiş olduğu bir etkileşim şeklidir. Yetersizliği olan bireylere yapılan amaçlı bir müdahaledir (Özçelik, 2010). Görme yetersizliği olan bireyler hiç görmeyenler ve az görenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Görme yetersizliği olan ve az gören arasındaki ayrım için belli ölçütler konulmuştur. Gerekli bütün düzeltmeler yapıldıktan sonra iyi gören gözünde olağan görme gücünün en fazla onda biri bulunan ve görü açısı yirmi dereceden geçmeyenlere “Görme Yetersizliğine Sahip Birey” denilmektedir. Az görenler, bütün düzeltici tedbirlere rağmen görme gücü 20/70 veya daha az görenler (görme keskinliği 20/70-20/200 arasında olan) ve görme güçlerini öğrenimlerinde kullananlar olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlar bizimle birlikte birçok batı ülkelerinin kullandığı yasal tanımlardır. Fakat eğitimciler bu tanımların çok sınırlı olduğunu savunmuş; görme yetersizliği ve az gören birey için eğitsel tanımlar yapmışlardır. Eğitim açısından görme yetersizliğine sahip olan birey, görme yetersizliğinden çok ağır derecede etkilenen mutlaka kabartma alfabeye (Braille) ya da konuşan kullanılmasına gereksinim duyan kişidir. Az gören ise, büyütücü araçların yardımıyla ya da büyük puntolu yazılı materyali okuyabilenlerdir. Görüldüğü üzere eğitsel tanımlar yasal tanımlar kadar kesin ve açık değildir. Bunun

sebebi eğitsel değişkenlerin var olmasından ve öğretimde okuma yönteminin vurgulanması olmasındandır (Şen ve Demir, 2009).

İşitme yetersizliği olan birey: Geniş kapsamlı bir terim olup, hafif dereceden çok ileri dereceye kadar herhangi bir derecedeki işitme yetersizliğini göstermektedir. Kendi içinde işitmeyen ve ağır işiten olarak gruplanmaktadır. İşitmeyen bir birey, işitme kaybının, bir işitme cihazı ile ya da cihazsız, yalnız işitme yoluyla ana diline ilişkin bilgileri başarılı bir biçimde işlenmesini önemli derecede engellediği bireydir. Ağır işiten birey, genellikle bir işitme cihazının da yardımı ile, işitme yoluyla dilsel bilgileri başarılı bir biçimde işlenmesine olanak verecek derecede işitme kalıntısı bulunan bireydir (Tüfekçioğlu, 1998).

Downsendromu, çoğunlukla zihinsel yetersizlikle birlikte görülen bir kromozom bozukluğudur. Kromozom bozukluğu organ sistemlerini de (kalp problemleri, işitme yetersizlikleri vb.) etkilemektedir. Genetik nedenlere bağlı zihinsel yetersizliğe yol açan bu sendromu olan bebeklerin doğum oranı çeşitli kaynaklara göre 600 de 1 ya da 1000 de 1'dir (Erdem ve Ege, 2011).

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), karşılıklı sosyal iletişim ve etkileşimdeki yetersizlikler; tekrarlayıcı, sınırlı ve basmakalıp davranışlar, etkinlikler ve ilgilerle tanımlanan genel olarak üç yaşından önce belirtileri gözlenen ve yaşam boyu süren nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB tanısı bulunan bireylere sunulan uygulama ve teknikler genellikle bu tanıdaki bireylerin yetersizlik gösterdikleri sosyal gelişim, dil gelişimi, sözel olmayan iletişim, oyun ve davranış yönetimi gibi alanlardaki becerilerin öğretilmesine odaklanarak bu bireylerin bağımsız yaşamlarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Olçay-Gül ve Tekin-İftar, 2012).

Dikkat, konsantrasyon, hareketlilik ve dürtü kontrolü alanlarındaki sorunlarla karakterize olan Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), çocukluk çağının en sık görülen psikiyatrik bozukluklarından biridir. Tedavi edildiği zaman sağlanan belirgin düzelme, tedavi edilmediğinde psikiyatrik ve sosyal sorunlara yol açması, zaman ilerledikçe hastalığın tanınmışlığının artmasına rağmen etiyoloji ve patofizyoloji hakkındaki kısıtlı bilgiler hastalığa olan ilgiyi artırmaktadır (Kayaalp, 2008).

Bedensel yetersizliği olan birey: Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedene bağlı olarak iskelet (kemik), kas ve sinir

sistemindeki bozukluklar sonucu, bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybeden, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük yaşamdaki gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan, bu nedenlerle korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiye bedensel yetersizliğe sahip birey denir. Bedensel yetersizliği nedeni ile normal gelişim gösteren kişilerden farklılaşan ve eğitim hizmetlerinden gereğince yararlanamayan bu bireylerde bilişsel, psiko-sosyal ve duysal gereksinimlerin yanı sıra hareket ve fonksiyonel yeteneklerin geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Çeşitli nedenlerle kaba ve ince motor gelişim becerileri olumsuz yönde etkilenmiş bu kişilerin kendilerinden beklenen fonksiyonel hareket ve becerileri yerine getirmeleri değişik derecelerde kısıtlanmıştır (Ergun, 2011).

Zihinsel yetersizliği olan birey, yaşamın erken dönemlerinde başlayan, zekâ ve iletişim, kendine bakım, sosyal etkileşim gibi alanlarda uyum davranışlarında bozulmalara neden olan bir yetersizlik türüdür (Demirbilek, 2013).

Öğrenme güçlüğü, normal ya da normalin üzerinde zekâyâ sahip ($IQ > 85$), primer psikik bir hastalığı olmayan, belirgin bir beyin patolojisi olmayan, duysal yetersizliği olmayan, dinleme, konuşma, okuma, yazma akıl yürütme ile matematik becerilerinin kazanılması ve kullanılmasında önemli güçlükleri olan, sekonder olarak kendini idare etme, sosyal algılama ve etkileşim sorunları yaşayan, standart eğitime rağmen yaşına ve zekâsına uygun başarı gösteremeyen bireylerde görülen nörolojik kökenli gelişimsel bir bozukluktur (Aslan, 2015).

2.1.1 Türkiye’de Özel Eğitim

Özel eğitimle ilgili tarihsel sürece baktığımızda Cumhuriyet’ten önce Osmanlı Devleti dönemindeki “Enderun”un üstün yeteneklilerin eğitiminde, dünyadaki ilk sistemli eğitim örneğini oluşturduğunu görmekteyiz. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli kişilerin eğitimi konusunda Osmanlı Devleti döneminde başlatılmış olan bu uygulama daha sonra Cumhuriyet döneminde 1948 yılında İdil Biret, Suna Kan Yasası olarak üstün yeteneklilerin eğitimini yasal güvence altına almada yine diğer ülkelere örnek oluşturacak bir düzenleme haline gelmiştir. Söz konusu yasa 1956’da 6660 sayılı Yasa haline dönüştürülerek kapsamı genişletilmiştir (Orhan ve Genç, 2015).

Görme yetersizliği ve işitme yetersizliği olan bireyler için okulların açılmasına devam edilmiş ve eğitilebilir zihinsel yetersizliği olan çocukları seçmek, özel gereksinimli diğer çocukları incelemek ve rehberlikte bulunmak için psikoloji kliniği (bugünkü adıyla Rehberlik ve Araştırma Merkezi/RAM) 1955 yılında Ankara’da kurulmuştur.

1955 yılında Ankara Kazıkiçi Bostanları İlkokul’unda zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için özel bir sınıf açılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması ise; TC Anayasa’sının 42-50-61 maddeleri ile hükme bağlanmıştır. Ayrıca 1957 yılında çıkarılmış olan 6660 sayılı yasa ile güzel sanatlar konusunda yetenekli çocukların devlet tarafından yetiştirilmesi hükme bağlanmış ve bu yasa ile üstün özel yeteneklerin yurtdışında eğitimden yararlanmaları çalışmaları kesintisiz 17 yıl sürdürülmüş, ancak yasa bugün yürürlükte olmasına karşılık uygulanmamaktadır.

1961 Anayasası’nda özel gereksinimli bireylerin üreten hale getirilmesi ve özel eğitime ilişkin maddeler kesin bir dille yer alırken ilköğretim yasasına özel eğitim ile ilgili hükümler konulmuş ve ilk kez özel eğitim yönetmeliği kanunlaştırılmıştır. 6 Haziran 1997 ve mükerrer 23011 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile özel gereksinimli bireylerin eğitimleri konusunda esaslar belirlenmiştir. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uygulamaları daha önceki bölümlerde verilmiştir. Özel eğitim hizmetleri yetersizlik gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında ya da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı normal okullarda “kaynaştırma” programı olarak yürütülmektedir (Şahin, 2004).

2.1.2. Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitim toplum içindeki rolleri gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici, kendi kendine yetebilen, bağımsız ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, öz saygısı olan bireyler olabilmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlamalarını amaçlamaktadır. Her birey, eğitim öğretim hakkına sahiptir.

Özel Eğitim Gerektiren Gruplar:

- Zihinsel yetersizliği olan bireyler
- İşitme yetersizliği olan bireyler
- Görme yetersizliği olan bireyler
- Ortopedik yetersizliği olan bireyler
- Dil ve konuşma güçlüğü olan bireyler
- Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler
- Duygusal, davranışsal ve uyum güçlüğü olan bireyler
- Otizm spektrum bozukluğu
- Üstün zeka ve üstün yeteneği olan bireyler

2.1.3. Okul Öncesi Dönem Belirtileri

Okul öncesi özel eğitim hizmetleri, yeni doğandan okul dönemine kadar olan farklı yaş gruplarındaki çocukları kapsar. Hizmetler, bireyin yaşı gereksinimlerine göre farklı ortamlarda sağlanabilir (Başal, 2005).

Okul öncesi dönemde entegrasyon, hem yetersizliği olan birey, hem de normal gelişim gösteren çocukları tutumlar, etkileşim ve öğrenme yönünden olumlu yönde etkilemektedir. Her iki gruptaki çocuk da bu ortamda olumlu tutumlar geliştirmekte ve sosyal etkileşime girmektedirler. Özel gereksinimi olan çocuğun dil gelişimi artmakta ve beceri gelişimi hızlanmaktadır. Araştırmalar, özel eğitim sınıflarında eğitim alan yetersizliğe sahip çocuklarla karşılaştırıldığında entegrasyon ortamında bulunan engelli çocukların gelişim testlerinde daha başarılı olduklarını ve bireysel çalışmalarda daha iyi performans gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca entegrasyon ortamındaki normal gelişim gösteren çocukların yetersizliği olan çocuklara karşı olumlu tutum ve davranışlar geliştirdikleri ve yetersizlik durumları ile ilgili bilgilerinde artış olduğu bulunmuştur (Öztürk, 2003).

1. Dil Gelişimi ile İlgili Yetersizlikler: Dile dayalı bozukluklardan yoğun şekilde etkilenmektedir. Bu nedenle pek çok araştırmada erken dil gelişimi dönemindeki bozuklukları ileriki dönemde meydana gelebilecek okuma bozukluğunun başlangıcı olabileceği belirtilmektedir.

2. Algısal ve Bilişsel Zorluklar: Yetersizliğe sahip çocukları, görsel algı sorunları (görsel şekil zemin ayırt etmede güçlük), işitsel algı sorunları (işitsel şekil zemin ayırt etmede güçlük) yaşadıkları belirtilmiştir.

3. Dikkat Düzeyinde Yetersizlikler: Birçok araştırmacı çoğu zaman dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna öğrenme güçlüklerinde eşlik ettiğini belirtmektedir.

4. Özbakım ve Motor Becerilerde Yetersizlik: Özbakım becerilerinde güçlük, sakarlık, çizim becerilerinde sorun, ince ve kaba motor becerilerinin gerçekleştirmede eksiklikler ve güçlükler olur.

5. Sosyal- Duygusal Davranış Sorunları: Çocukların çoğunlukla davranışsal problemler de gösterdiği araştırmacıların üzerinde anlaştıkları bir konudur.

2.1.4. Okul Dönemi Belirtileri

1. Algısal ve Bilişsel Bozukluklar: Özel Eğitime ihtiyaç duyan bireylerde dikkat sorunlarına motor eşgüdüm, yönelim, görsel ve işitsel algıda güçlükler ile problem çözmede sorunlar bulunmaktadır.

Okuma becerilerinde yetersizlikler; özel eğitime ihtiyacı olan çocukta sözcüklerin taranması, anlaşılması ve bellekte depolanması ya da dilbilgisi açısından incelenmesi için fonetik birimlerine ayrılması aşamasında ortaya çıkan yapısal bir eksiklik nedeniyle yazının okunup anlaşılması ve kalıcı olması güçleşmektedir.

Yazma becerilerindeki yetersizlikler; öğrenme güçlükleri gösteren çocukların yazı yazmada da sorunları olduğu bilinmektedir.

2. Sıraya Koyma ve Organizasyon ve Oryantasyon Becerilerinde Yetersizlikler: özel eğitime ihtiyacı olan birey her zaman yaptığı işleri yerine getirmede, bir işe başlamada ve bitirmede zorlanır. Verimli ders çalışma konusunda akranlarına nazarla sıkıntı yaşar.

3. Sözel İfade Becerilerinde Yetersizlik: Bazı harflerin seslerini doğru olarak telaffuz edemez. Soyut kavramları anlayabilmekte güçlük çeker.

4. Motor Becerilerde Yetersizlik: Bu öğrenciler rakamları ve sembolleri yazarken, yazılı problemleri çözerken, somut maddelerle çalışırken, kesme yapıştırma gereken etkinlikleri yaparken zorluk çekmişlerdir.

5. Sosyal Duygusal Davranış Problemleri: Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların başlıca sorunlarının çözülmek geri kaçmak, regresyon, yansıtma, yetersiz benlik imajı, denetim odağı ve uyumsuz davranış olduğu görülmektedir.

Başarılı Özel Eğitim Programının Genel Kuralları

1. Zihinsel yetersizliğe sahip çocuğun bazen oldukça normal bazen de büyük zorluklar içinde öğreneceğini unutmamak gerekir.
2. Öğrenme düzeyi her bireyde değişiklik göstermektedir. Her çocuğu bireysel olarak görmek, değerlendirmek gerekmektedir.
3. Zihinsel yetersizliğe sahip çocuğa güvenmek gerekmektedir.
4. Çocuğa aynı anda birden çok şey öğreilmeye çalışılmamalıdır.
5. Çocuk yanlış yaptığında soğuk kanlı ve sevecen davranılmalı, bazı zamanlarda çocukların birçok hata yapabileceği ve başarısız olabileceği unutulmamalıdır.
6. Çocuğa verilen her işte model olunmalıdır. Önce yetişkin yapmalı ve bireyin kendisini izlemesini sağlamalı. Sonra çocuktan yapmasını istemelidir.
7. Çocuğa yalnızca yardıma ihtiyacı olduğu zaman yardım edilmelidir. Bu işi yapmak çocuğun çok zamanını alabilir. Ancak unutulmamalıdır ki çocuk bu yolla öğrenecek ve öğrendiği kalıcı olacaktır (Kabasakal, 2007).

2.2 Özel Eğitimde Yaygınlık

Türkiye'de özel eğitimin yaygınlaşması ve gelişmesi yetersizlik gruplarına göre değişiklik göstermekle birlikte önceliğin kimsesiz ve yetimleri koruma, bakma, barındırma türü hizmetlerde olduğu görülmektedir. Bugün bu hizmetler Başbakanlığa bağlı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'nca yerine getirilmektedir. Özel eğitim hizmetlerinin örgün eğitim sistemi içinde yer alması 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi bünyesinde işitme yetersizliği olan çocuklara eğitim veren bir okulun açılması ile sağlanmıştır. Sonrasında bu okula görme yetersizliği olan bireylerle ilgili bir bölüm eklenmiş, özel eğitim alanında ilk bilinçli ve sistemli bir eğitim hareketi olmasına karşın okul otuz yıl eğitim verdikten sonra kapatılmıştır. Bu tarihten sonra uzun bir süre ciddi bir yeni hareket görülmemiştir (Akçamete,1998).

Özel gereksinimli bireylerin toplam popülasyon içerisindeki oranlarını belirlemek oldukça zordur. Ayrıca, bir disiplin açısından yetersizlik olarak kabul edilen bir olgu, başka bir disiplin açısından yetersizlik olmayabilir. Örneğin, bir elin iki parmağının olmaması tıp açısından yetersizlik olarak kabul edilebilir; ancak, özel eğitim gerektirmemesi nedeniyle, eğitim açısından yetersizlik/özel eğitime ihtiyacı olan birey olarak kabul edilmez. Dolayısıyla, özel eğitimciler için önemli olan sayılar, özel eğitim kapsamındaki yetersizlik gruplarının yaygınlık oranlarıdır.

Türkiye’de, çeşitli yetersizlik gruplarının toplam öğrenci nüfusu içindeki oranlarını gösteren sağlıklı istatistikler bulunmamaktadır (İftar-Kırcaali, 1998).

Hiçbir ülkede özel eğitime gereksinimi olan çocukların sayısı net olarak bilmek mümkün değildir. Fakat, örneklem taraması araştırmalarına dayalı olarak bazı tahminlerde bulunulabilir. Bu araştırmalarda izlenen yöntem ve benimsenen tanımların farklı olması nedeniyle yapılan tahminler de farklılık gösterebilir. Ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan çocukların, genel çocuk nüfusu içerisindeki sayısının tahminine ilişkin yapılmış geçerli bir araştırma bulunmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre özel gereksinimi olan bireylerin genel nüfus içerisindeki yüzdeliği gelişmiş ülkelerde %10, gelişmekte olan ülkelerde %12’dir. Okul dönemi dikkate alındığında, okulla ilgili problemler nedeniyle bu oranların daha yüksek olması beklenmektedir. Nitekim İngiltere’de okul dönemi nüfusuna ilişkin yapılan tahminler %20’ye, Amerika’da %28’e ulaşmaktadır (Eripek, 2005).

2.3 Özel Eğitimde Farklı Öğretim Yaklaşımları

Günümüzde zihinsel yetersizliğe sahip bireylere bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılmasında etkin ve güvenilir öğretim yöntemleri arayışları sürmektedir. Ancak uygulamada uygulamalı davranış analizi yaklaşımı kabul görmektedir. Bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılması her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Önem kazanması toplumun bilinçlenmesi ve insana verilen değerin artması ile doğru orantılıdır (Cavkaytar, 1999).

Türkiye'deki okullarda var olan eğitim ortamlarının ve eğitim programlarının normal öğrenciler göz önünde bulundurularak düzenleniyor ve yürütülüyor olması, çoğu yetersizlik sahibi bireyin bu ortam ve programlardan yararlanmalarında ciddi oranda sınırlılıklar oluşturmaktadır. A.B.D.’de 1975 yılında yürürlüğe giren ve 1990 yılında kapsamı genişletilen Yetersizliğe Sahip Bireyler Yasası, 0-21 yaş arasındaki tüm bireylerin, yetersizlikleri ne olursa olsun, devlet tarafından ücretsiz eğitilmelerini zorunlu kılmıştır. A.B.D. Engelli Bireyler Yasası beş temel özelliğe sahiptir (1,4):

- Uygun eğitim hizmetleri
- Nesnel eğitsel değerlendirme
- Bireyselleştirmiş eğitim planı
- En az kısıtlayıcı eğitim ortamı

• Eğitsel kararları ve uygulamaları denetleme tüm öğrencilerin eğitiminde olduğu gibi yetersizliğe sahip çocukların eğitiminde de, onların ileride başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını devam ettirebilmeleri, kendi kendilerine yetebilir duruma gelmeleri ve toplumla bütünleşmeleri amaçlanmaktadır. Nitekim alan yazında zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin yetişkinlerin aile üyesi, işçi, öğrenci, boş zaman etkinliklerine katılımcı olma, tüketicilik ve vatandaşlık gibi toplumsal rolleri üstlenebilmeleri için tam bağımsızlık kazanmalarının oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Doğru, 2009).

Öğretim stratejisi, bir eğitimcinin, dersin veya bir konunun öğretilmesinde amaçlanan hedefe ulaşmak için seçeceği öğretim metodu, çeşitli teknikler ve hatta değerlendirme biçiminin uyum içinde olmalarıdır. Bazı eğitim amaçlarına ulaşmada, diğerlerinden daha uygun ve verimli yollar, stratejiler vardır. Öğretim stratejilere öğrencilere verimli eğitim vermeyi hedefler (Varol, 2007).

Doğrudan öğretim, öğretim planları, öğretimin yapılacağı sınıf ortamının düzenlemesi, öğretimde kullanılması planlanan araç-gereçler ve öğrencilere verilecek dönütün nasıl ve ne zaman sunulacağının planlanmasıyla, yanlış yorumları engellemeye çalışan bir öğretimin öğrenmeyi büyük ölçüde destekleyerek hızlandıracağı kuramına dayanır. Doğrudan öğretim, öğrenciyi korkutmayacak şekilde dolaysız doğru ve anlaşılır dönüt vererek sunmayı öngörür. Doğrudan öğretim kullanılarak işlenen tüm derslerde ve konularda yer alan sürekli çevrim, ders süresince veya dersin sonunda yeni ve sorun teşkil eden konuların tekrarlanarak sunulmasını içerir. Dolayısıyla, doğrudan öğretim, sürekli çevrimle öğrencilerin kazandırılmak istenen beceri ya da bilgiyi yanlış bir şekilde öğrenmesine ya da öğrenememesine olanak bırakmaz. Sürekli çevrim ile edinilmiş yanlış ya da eksik bilgiyi "yeniden öğrenme" den çok "yanlış öğrenme" süreci ortadan kalkar (Kameenui ve Simmons, 1997).

Tablo 2.

Yapılandırılmış Akademik Sunumların Aşamaları

I) Derse başlama	1. Öğrencinin dikkatinin çekilmesi 2. Bir önceki konulara kısaca değinilmesi 3. Dersin amaçlarının açıklanması
II) Dersi bitirme	1. Dersin sonuçlarının gözden geçirilmesi

	2. Bir sonraki dersin amaçlarının ortaya konması
	3. Bağımsız çalışma verilmesi
III) Dersi işleme	1. Beceride model olma
	2. Öğrencinin işlemi öğretmenle Yapmasının Sağlanması
	3. Öğrencinin bağımsız yaptığı becerilerdeki edinimlerin kontrol edilmesi

Geleneksel öğretim yöntemlerinden uygulanmasından fayda elde edemeyen bireyleri ‘öğrenmesi güç bireyler’ olarak tanımlamışlardır. Ayrıca öğrenmesi güç bireylerde geleneksel öğretim yöntemleri uygulanırken hata düzeyinin de arttığı bilinmektedir. Yanlıştır öğretiminde hata yapma düzeyinin düşük olması, bireyin daha fazla pekiştirece ihtiyaç duyması ve öğretene ile öğrenen arasında olumlu yönde etkileşim kurması sebebi ile, öğretim sırasında uygun olmayan davranışlarında daha az gerçekleşeceği akla gelebilir. Fakat, bu konuda bir araştırmaya henüz rastlanmamıştır (İftar-Tekin, 2004).

2.4. Doğal Öğretim Yöntemleri

Doğal öğretim süreci gelişigüzel değildir. Öğrencinin ihtiyaçlarının analizini, etkili bir gözlem yapmayı, öğrenciyi iyi tanımayı gerektirir. Özel gereksinimi olan ya da olmayan çocuklarda etkin olarak kullanılabilir.

Doğal öğretim; öğrenci için kazanılması hedeflenen amaçların günlük rutin, aktivite ve geçişlerine anlamlı bir biçimde gömülmesi yoluyla bu hedeflerin bireye kazandırılmasını sağlayan süreç olarak tanımlanır. Diğer bir tanımı ise; gerek yetersizliği olan birey veya risk kümesinde yer alan gerekse normal gelişim göstermekte olan tüm çocukların beceriler kazanmasına ve kazanılan becerileri pekiştirmesine olanak sağlar. Günlük doğal yaşantısının içinde öğrencilere sunulmaktadır.

Günümüzde doğal öğretimin yaygın olarak kullanılmasının nedenleri; özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocukların beraber eğitim öğretim görmelerini savunan kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına her geçen gün daha fazla önem verilmesi ve bu ortamlara uygun, öğretimin akışını bozmayacak, ev ortamına dahil edilebilecek, öğrenilenlerin genellemesini sağlayacak, gelişimsel olarak uygun yaklaşım ve yöntemlerin yaygınlaştırılmasıdır. Bu uygulamaların en önde geleni doğal öğretim yaklaşımıdır (TÜBİTAK, 2014-2017).

Doğal öğretim yöntemlerine ilişkin yapılan tanımlar ve açıklamalar arasındaki farklılıkların genellikle öğretmen ve öğrencinin etkinlik başlatma ve sürdürmeye liderlik konusundaki rolleri, sağlanan öğretmen desteğinin düzeyi, davranış öncesi ve sonrası uyaranlar ve bu uyaranların yapılandırılmışlık düzeyi, hedef becerilere ilişkin sunulan öğretimin süresi gibi konularda yoğunlaştığı görülmektedir (Diken, 2016).

Doğal öğretim süreci, genel geçer bir öğretim süreci anlamına gelmemektedir. Öğretim fırsatları olarak rutin, etkinlik ve geçişlerin sistematik olarak planlanması ve kullanılması gerekmektedir. Bu planlama esnasında öğrenci için belirlenen öğretimsel amaçların rutin, etkinlik ve geçişlere dahil edilmesi, belirlenen rutin, etkinlik ve geçişler sırasında ise öğretim tekniklerinin kullanılmasıdır. Doğal öğretimde bu planlama aşamaları 3N ile açıklanabilir.

NE	NEREDE	NASIL
----	--------	-------

Ne: Ne öğretileceği sorusuna aranan yanıttır. Neyin öğretileceği sorusunun cevabı da öğrenci için belirlenen ve BEP’te yer alan öğretimsel amaçlardır.

Öğretimsel Amaçların Özellikleri:

İŞLEVSEL: Amaç cümlesindeki çocuk için seçilen becerinin çocuğun günlük rutin, etkinlik ve geçişlere katılımını artırıcı bağımsızlığını destekleyici, günlük rutin, etkinlik ve geçişleri tamamlayabilmesi için gerekli olan ve akran etkileşimine olanak veren bir beceridir.

GENELLENEBİLİR: Amaç cümlesinde söz edilen becerinin farklı günlük rutin, etkinlik ve geçişlerde farklı kişilerle ve başka araç-gereçlerle kullanılabilecek şekilde ifade edilmesidir.

ÖLÇÜLEBİLİR: Öğrencinin “hangi durumlarda hangi oranda ne yapması gerekir?” sorusuna yanıt veren bir amaç cümlesi amacın ölçülebilir biçimde ifade edildiğini belirtir.

Nerede: Öğrenci için hedeflenen amaçların nerede kazandırılacağı sorusuna aradığımız cevaptır.

	Giyinme-soyunma Beslenme
--	-----------------------------

RUTİNLER	Temizlik Tuvalet
ETKİNLİKLER	Serbest oyun Sanat etkinlikleri Müzik etkinlikleri Türkçe etkinlikleri Fen etkinlikleri
GEÇİŞLER	Okula geliş ve gidiş Oyuncakları, araç-gereçleri toplama Etkinlikler arası geçiş Servise biniş-iniş

Nasıl: Öğretmenin kullanacağı çevresel düzenlemeler doğal öğretim ve strateji teknikleridir (TÜBİTAK, 2014-2017).

ÇEVRESEL DÜZENLEMELER	Ulaşılamaz hale getirme Sınırlı oranda verme Eksik bırakma Şaşırtıcı durum yaratma
-----------------------	---

DOĞAL ÖĞRETİM VE STRATEJİ TEKNİKLERİ	MODEL OLMA Yanıt beklemeden model olma Seçenek sunma Genişletmeler kullanarak model olma Talep etme-model olma DOĞRU SORULAR SORMA BEKLEME SÜRELİ ÖĞRETİM İPUÇLARI (FİZİKSEL, MODEL, SÖZEL VE SÖZEL OLMAYAN İPUÇLARI)
---	--

2.4.1. Yardım Sunma/ İpuçları

İpucu sunma teknikleri ile, çocuğun bir beceriyi daha doğru, tam ya da bağımsız yerine getirmesi için fırsat sunulmuş olur.

Çocuklar yaş aldıkça yeni beceri ve yetenekler kazanırlar. Ayrıca bu beceri ve yetenekleri nerede kullanmaları gerektiğine dair işaretleri öğrenirler. Bu işaretlere “ipucu” denir. İpuçları doğal ve doğal olmayan ipuçları olarak iki bölümde incelenebilir (Diken, 2016).

Yanlıssız Öğretim yöntemlerinin tamamında kullanılan bir diğer temel kavramda ipucudur. İpucu öğrencinin tepkide bulunmasından önce eğitmen tarafından bireyin doğru tepkide bulunma olasılığını fazlalaştırmak üzere sunulan uygulamacı yardımı olarak tanımlanabilir. Bireyin dönütü üzerindeki etkisine göre iki tür ipucundan bahsedilebilir: kontrol edici ipucu ve kontrol edici olmayan ipucu. Kontrol edici ipucu bireyin doğru geribildirim vermesini kesinleştiren ipucu; kontrol edici olmayan ipucu ise bireyin doğru geribildirim verme olasılığını arttıran ancak kesinleştirmeyen ipucu olarak tanımlanır (İftar, 2004).

İpucu kullanımının, iki temel kuralı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, öğrenciye ne yapacağını ifade etmeden önce, davranışın gerçekleştirilmesini sağlayacak ayırt edici uyarının sınıfta var olmasıdır. İkincisi ise, ipuçları olabildiğince minimum zamanda ortamdan kaldırılmalıdır. Bu şekilde, öğrenciye ne yapması gerektiği ile ilgili olarak verilen ipuçları azaltılarak, öğrencinin herhangi bir ipucuna ihtiyacı olmadan ayırt edici uyarana geribildirimde bulunması sağlanmaktadır (Aykut, 2009).

2.4.1.1 İpucu Sunma Teknikleri

İpuçları, çocuğun öğrenebilmesine ve beceri geliştirmesine destek olmak amacıyla sağlanan teknikleri içerirken, çocuğun beceriyi daha doğru, tam ve bağımsız gerçekleştirmesini kolaylaştırır. Ancak, ipucu sunmanın geçici bir destek olduğunu unutmamak gerekir. İpuçlarının, çocuk beceriyi bağımsız yerine getirmeyi öğrenirken yavaş bir biçimde azaltılması ve tamamen ortadan kaldırılması esastır.

İpucuna Gereksinim Olduğunu Gösteren Durumlar:

- İpucuna gereksinim olduğunu gösteren dört temel davranış ve durum vardır.
- İlki, çocuğun yaşlarının yapabildiğini yapamadığında ortaya çıkar.
- İkincisi, çocuğun bir davranış ya da beceriyi yanlış zamanda ve ortamda yerine getirmesi durumunda ortaya çıkar.
- Üçüncüsü, çocuk bir davranış ya da beceriyi bazen yapıp bazen yapamadığında ortaya çıkar.

- Dördüncüsü ise, çocuğun uygun olmayan bir davranışı tekrarlayarak yerine getirmesinde ortaya çıkar.

2.4.1.2 İpucu Türleri

Genel olarak dört ipucu türü bulunur. Bunlar: fiziksel yardım, model olma, sözel ve sözel olmayan ipuçları şeklinde sıralanabilir. Bu bölümde, dört temel ipucu türü ile ilgili bilgiler, ayrıca ipuçlarının “çoktan-aza” ve “azdan-çoğa” biçiminde sunulmasına ilişkin bilgiler vereceğiz.

Tam Fiziksel İpucu	Örneğin; Sınıftan dışarı çıkmak için kapı koluna uzanan, ancak açamayan çocuğa yetişkinin “haydi kapımızı açalım” diyerek ve çocuğun elinin üzerinden tutarak kapıyı açmasını sağlaması tam fiziksel ipucudur.
Kısmi Fiziksel İpucu	Örneğin; Sınıftan dışarı çıkmak için kapı koluna uzanan, ancak açamayan çocuğa yetişkinin “kapıyı açıyoruz, açtık” diyerek ve çocuğun bileğinden tutarak kapıyı açmasını sağlayan ipucudur.
Gölge İpucu	Örneğin; Çocuk sınıftan dışarı çıkmak için kapının yanına gittiğinde yetişkinin kolunu onunla birlikte kapıya uzatması ve onun kapı açma hareketini eşgüdümlü olarak taklit etmesi ya da izlemesidir.

2.4.1.3 Fiziksel yardım

Fiziksel yardım, ilk ipucu türü ve en fazla (en yoğun desteğin verildiği) ipucu sunma tekniğidir. Fiziksel yardım, çocuk bir şeyler yaparken yetişkinin elle çocuğa yardımcı olmasıdır. Çocuğa elle yardım ederken aynı anda neler yapıldığının çocuğa söylenmesi fiziksel yardımın önemli özelliğidir. Fiziksel yardım temelde üç aşamadan oluşur. Bunlar (1) tam fiziksel yardım, (2) kısmi, fiziksel yardım ve (3) gölge yardımı sunarak fiziksel yardımı azaltmadır.

Tam Fiziksel Yardım: Tam fiziksel yardımı kullanarak çocuğunuzun hareketlerini yönlendirir ya da kontrol edersiniz.

Kısmi Fiziksel Yardım: Kısmi fiziksel yardım, çocuğun bir beceriyi tamamlaması için yetişkin yerine, çocuğa daha fazla sorumluluk verir.

Gölge Yardım: Çocuk beceriyi yerine getirmeye başladıktan sonra fiziksel yardımın azaltılması ve bir süre sonra tamamen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu bağlamda gölge yardımı kullanılabilir.

2.4.1.4 Model Olma

Model olma stratejisi; çocuğun tüm gelişim alanları destekleyebilecek bir strateji iken, çocuğun dil becerilerini desteklemek için kullanılmaktadır. Model olma stratejisi ile çocuğa onun ilgisi doğrultusunda uygun ve anlamlı dilsel girdiler sunulması girdiler sunulması ve böylece çocuğun sözcük kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Model olma stratejisi, çocukların dil gelişim düzeyine göre farklı biçimlerde sunulabilmektedir (TÜBİTAK, 2014-2017).

Model olma, çocuğun yapmak istediğini ya da söylemek istediğini yetişkinin göstererek yapmasını içermektedir.

Tam Model Olma: Tam model olmada, yetişkin ilgili beceri ya da davranışı tam olarak yerine getirerek gösterir ya da ilgili dil örneğini tam olarak söyler. Böylece çocuğa model olur. Sonra çocuğa model olunan durumu yerine getirmesi için bir şans verilir.

Kısmi Model Olma: Kısmi model olma, yapılması istenen davranışı ya da beceriyi tam olarak yerine getirmeksizin bir bölümünün çocuğa gösterilerek ya da söylenilerek yapılmasını içerir.

2.4.1.5 Sözel İpucu

Sözel ipucu, bireyin yapmak istediği ya da kişinin çocuktan yapmasını istediği davranış ya da becerilere ilişkin sözlü olarak sunulan yardımdır.

Doğrudan Sözel İpucu: Doğrudan sözel ipucunda, çocuğa bir şeyi nasıl yapacağı açıkça/net olarak söylenir.

Dolaylı Sözel İpucu: Dolaylı sözel ipucu ile çocuğa bir şeyin nasıl yapılacağı ima edilerek söylenir.

2.4.1.6 Sözel Olmayan İpuçları

Dördüncü ipucu şekli, sözel olamayan yani sözsüz ipuçları olarak ifade edilebilir.

Jestler: Jest kullanmada, yetişkin ve çocuğun birbirlerine bakması ve jestin çocuğun anlayacağı şekilde sunulması gerekmektedir.

Bakışlar/Mimikler: Bakışlar ve mimikler, bireye ne yapmaya ihtiyaç duyduğu ya da ne yapmak istediğini belli eden ipuçlarıdır.

2.4.1.7 İpucu Sunma Biçimleri

Buraya kadar fiziksel yardım, model olma, sözel ve sözel olmayan ipuçlarını gördük. Bu ipuçları çocuğun özelliklerine göre ve öğretilecek kavram, beceri ya da davranışlara göre farklı biçimlerde kullanılabilir. İpuçları genel olarak “çoktan-aza” ve “azdan-çoğa” doğru sunulabilir.

2.4.1.8 Fırsat Öğretimi Süreci

Fırsat öğretimi süreci, yetişkin ve çocuk arasındaki etkileşimlere dayanır. Etkileşimler süresince fırsat öğretimi ile çocuğunuza öğrenmesi zor becerileri bile öğretebilirsiniz. Fırsat öğretimi sürecinde, yetişkin ve çocuğun nasıl sıra alacağını tanımlandığı beş basamak vardır. Bunlar; (1) izle ve dinle, (2) katıl, (3) bekle, (4) destekle ve (5) onayla (Diken, 2016).

FIRSAT ÖĞRETİMİNE ÖRNEKLER
BECERİ: Esra'nın “nesneleri adlandırma”yı öğrenmeye gereksinimi vardır. 1. Çocuğun etkileşimi başlatması şu şekilde olabilir. Esra “bu! bu! bunu istiyom!” diyerek işaretle “kalem”i istediğini öğretmenine ifade eder (Bu Esra'nın ilgilendiği şeyle ilgili olarak yetişkinle etkileşimi başlatma çabasıdır). 2. Yetişkinin çocuğun etkileşimine katılması şu şekilde olabilir. Öğretmen “Esra ne istiyorsun?” diye sorarak, Esra'nın isteğini netleştirmesini ister. 3. Bekledikten sonra çocuğun tepkisi şu şekilde olabilir. Esra parmağıyla “kalem”i işaret eder.

4. Yetişkin desteği şu şekilde olabilir.

Öğretmen tam model yardımını kullanarak Esra'dan "Kalemi istiyorum" demesini ister. Esra "Kalemi istiyom" diyerek tepki verir.

5. Onaylama şu şekilde olabilir.

Öğretmen "Kırmızı kalemi istiyorsun" diyerek, Esra'nın tepkisini doğrular ve genişletir, sonra kalemi Esra'ya verir. Esra kalemi alarak istediği şeyi alır ve doğal şekilde pekiştirilmiş olur.

NOT: Bazen etkileşimlerde, fırsat öğretiminin tüm adımları gerçekleşmez. Örneğin, çocuğunuz doğru tepki verdiğinde, ipucu sunmanıza gerek kalmaz. Bu durumda hemen çocuğunuzun doğru tepkisini, davranışın doğal sonucu ile ödüllendirmelisiniz. Bazen dördüncü basamakta belirtilen yetişkin desteğini tekrarlamak gerekebilir. Ancak ikinci tepkide doğru tepki değilse farklı ipucu sunmanız gerekebilir.

2.5 Özel Eğitimde Doğal Öğretim Yöntemleri

Doğal öğretim yaklaşımları özel eğitime ihtiyaç duyan veya risk taşıyan küçük çocukların gelişimsel beceriler (özellikle dil ve iletişim becerileri) kazanmasına ve kazanılmış becerileri pekiştirmesine olanak sağlayan yaklaşımlar olarak adlandırılmaktadır.

Kaynaştırma temelli programlar son zamanlarda önem ve öncelik kazanmaktadır. Dolayısıyla, bu ortamlara uygun öğretim yaklaşım ve yöntemlerine gereksinim gün geçtikçe fazlalaşmaktadır.

Pek çok ebeveyn evdeki günlük rutinlerine dâhil edebilecekleri öğretim yaklaşım ve yöntemlerinin değerini gün geçtikçe daha iyi anlamaktadır.

Yüksek derecede yapılandırılmış öğretim ortamlarının öğrenme ve gelişimsel bozukluğu olan çocuklar için belirlenen genelleştirilebilir amaçlara ulaşmada yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.

Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için gelişimsel olarak uygun uygulamaların (DAP) önem kazanması, bu uygulamaların gerektirdiği ilkelere uygun öğretim yaklaşımlarını da gündeme getirmiştir.

Doğal Öğretim teknikleri; günlük doğal rutin ya da etkinliklerde kullanılır, gelişimsel ve bireysel açıdan uygun etkinlikler içerir ve çocuğun ilgilerine dayanır. (İnternet Kaynakları: <http://mebk12.meb.gov.tr>)

2.6 Gömülü  ğretim

Gömülü  ğretimde hedef olarak belirlenen davranışa ilişkin  ğretim uygulamaları devam etmekte olan etkinliklerin/çalışmaların içine gömülür. Gömme işlemi gömülü öğretimin temel yapı taşıdır. Gömme (embedding), genişletilmesine, değiştirilmesine ya da uyarlanmasına rağmen çocuklar için hala anlamlı ve ilginç kalan bir etkinlik ya da olay içinde çocuklara  ğretim amaçlarını uygulamak için fırsat verilmesi işlemi olarak tanımlanabilir.

Gömülü  ğretim birtakım açılardan geleneksel müstesna denemelerle  ğretim formatına benzemektedir. Örneğin, eğitimci  ğretim örneklerinin sunumunu sistematik biçimde kontrol etmekte ve  ğretim sürecini hedef davranışların edinimini sağlayacak bir düzende şekillendirmektedir. Ancak, gömülü  ğretim yönteminde farklı olarak  ğretim denemelerinin çok kısa aralıklarla birbiri ardına sunulması yerine ortamda tipik olarak gerçekleşen etkinlikler arasında ya da doğal olarak ortaya çıkan etkinler arası boşluklarda dağıtıldığı görülmektedir. Genel olarak okul öncesi eğitim dönemindeki çocuklarla kullanılmakla birlikte; gömülü öğretimin değişik yetersizlik ve yaş guruplarında yer alan çocuklara  ğretim yapmakta etkili olduğunu gösteren araştırma verileri bulunmaktadır (Kurt, 2006)

2.7 Özel Eğitimde Gömülü  ğretim

Gelişimsel yetersizliğe sahip olan bireye öğretilmesi hedeflenen davranışı belirleme: Gömülü  ğretime dayandırılmış bir plan oluşturmanın birinci aşaması, bireyin yapabildiklerini ve gereksinimlerini dikkate alarak bir hedef davranışı belirlemektir.

Hedef olarak belirlenen davranışa dayalı başlama düzeyinin belirlemesi: Gelişimsel yetersizliği olan birey için hedeflenen davranış seçildikten sonra bireyin hedeflenen davranışı ne seviyede gerçekleştirdiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Öğretmenin bireyin performans düzeyine ilişkin veri elde etmesi,  ğretim fırsatları oluşturmaya fırsat tanıyacaktır (Aldemir-Fırat ve Ergenekon, 2018).

Gömülü eğitim uygulamalarında bir diğer önemli bir husus ise hedeflenen becerinin tek basamaklı ya da zincirleme beceri olmasından yola çıkılarak kullanılması belirlenen ipucu türüne karar kılınmasıdır. İpuçları doğal ve öğretimsel ipuçları olarak iki ayrı başlık altında değerlendirilir. Doğal ipuçları ortamda doğal olarak var olan ve bireyin istendik tepkide bulunmasını kolaylaştıran ipuçlarıdır (Berk, 2004).

2.8. İlgili Araştırmalar

2.8.1. Yurtiçinde Yapılan İlgili Araştırmalar

Ekergil (2000), zihinsel yetersizliği olan çocuklara zıtlık kavramlarını öğretmede doğal dille uygulanan doğrudan öğretim yönteminin etkililiğini belirlemeye yönelik çalışmada yaşları 7, 10 ve 12 olan üç erkek öğrenci ile çalışmıştır. Araştırma, tek 27 denekli araştırma modellerinden davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkenlerini uzun-kısa, büyük-küçük kavramları, bağımsız değişkenini ise, doğal dille uygulanan doğrudan öğretim oluşturmuştur. Araştırma bulguları, doğal dilin kullanıldığı doğrudan öğretim ile yapılan uzun-kısa, büyük-küçük kavramları öğretiminin üç denekte de etkili olduğunu göstermiştir. Uygulama ve yoklama evreleri tamamlandıktan üç ay sonra birer hafta aralıklarla üç defa öğrenilen kavramların ne düzeyde korunduğunu belirlemek amacıyla yapılan izleme oturumlarında da deneklerin öğrendikleri kavramları korudukları gözlenmiştir.

Kurt ve Tekin-İftar (2008), serbest zaman becerilerinin öğretiminde gömülü öğretimin eş zamanlı ipucu ve sabit bekleme süreli öğretim yöntemlerinin etkililiğini ve verimliliğini incelemişlerdir. Araştırmaya okul öncesi öğrencisi olan dört otizmli olan katılımcı katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları, gömülü öğretimin sabit bekleme süreli öğretim ve eş zamanlı İpucuyla Öğretim Yöntemleri ile sunulmasının etkili olduğu ve aralarında verimlilik açısından bir farklılık bulunmadığı bulunmuştur.

Bakkaloğlu (2008), etkinlik temelli öğretim programının yaşları 3-6 arasında değişen gelişimsel yetersizliği olan çocukların geçiş becerilerini öğretmede etkililiğini incelemiştir. Araştırma yarı deneysel olarak desenlenmiştir. Araştırmaya yedi katılımcı katılmıştır. Araştırmada okul öncesi dönemi geçiş becerileri

değerlendirme ölçeği ön test, orta test ve son test olarak kullanılmıştır. Araştırma bulguları, etkinlik temelli öğretim programı kullanılarak öğretilen geçiş becerilerinin gelişimsel yetersizliği olan çocukların öğrenmelerinde etkili olduğu ve Etkinlik Temelli Öğretim Programı'nın kullanılmasının farklı ortamlarda genellemenin öğretimini sağladığı belirtilmektedir.

Odluyurt ve Batu (2010), gömülü öğretimin Eş Zamanlı İpucu Yöntemi ile birlikte sunulmasının kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin öğretiminde etkililiği incelemişlerdir. Araştırmaya 36-44 aylık Down Sendromu olan üç katılımcı katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yokla modeli kullanılmıştır. Uygulama sürecinde kaynaştırmaya hazırlık becerileri etkinliklerin içine gömülerek eş zamanlı ipucuyla öğretimi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların ikisine ait 17 izleme verileri yerleştirildikleri okul öncesi kaynaştırma ortamında toplanmıştır. Araştırma bulguları kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin öğretiminde Gömülü Öğretim'in Eş Zamanlı İpucu Yöntemi ile birlikte sunulmasının etkili olduğunu göstermektedir.

Odluyurt (2011), gömülü öğretimin sabit bekleme süreli öğretim yöntemi ile birlikte sunulmasının giysi isimlerini öğretmedeki etkililiğini incelemiştir. Araştırmaya, 43-46 aylık dört Down Sendromu olan dört katılımcı katılmıştır. Araştırmada davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları Gömülü Öğretim ve Sabit Bekleme Süreli Öğretim Yönteminin birlikte sunulmasının giysi isimlerini öğretmede etkili olduğunu göstermektedir.

Berkeban (2013), gömülü öğretim ve eş zamanlı ipucu yöntemi ile sunulmasının gelişimsel yetersizliği olan çocuklara toplumsal uyarı isimlerini söyleme becerisinin öğretiminde etkililiğini incelemiştir. Araştırmaya gelişimsel yetersizliği olan altı yaşında üç erkek katılımcı katılmıştır. Araştırma tek denekli araştırma modellerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları Gömülü öğretim ve eş zamanlı ipucu Yöntemiyle sunulan toplumsal uyarı 16 işaretlerinin isimlerini söyleme becerisinin gelişimsel yetersizliği olan çocukların edinimlerinde ve genellemelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

(Metin, 2015), zihinsel yetersizliği olan çocuklara sayı kavramını öğretmede doğrudan öğretim yönteminin bir uyarlaması olan kademeler haline getirilmiş öğretim yöntemi ile geleneksel öğretim yönteminin etkililiklerini karşılaştırmıştır.

Çalışma, tek denekli araştırma modellerinden dönüşümlü uygulamalar modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın denekleri 1991 - 1992 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihinsel Yetersizliğe Sahip Olan Öğrenciler Eğitim ve Araştırma Birimi'nde grup eğitimine devam eden altı öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada doğal sayı öğretimine, üç öğrenci ile "Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulan Bireyselleştirilmiş Sayı Öğretim Materyali" ile başlanırken, diğer üç öğrenciyle "Geleneksel Yöntemle Sunulan Sayı Öğretim Materyali" ile başlanmış ve takip eden sayının öğretiminde materyaller değiştirilerek sunulmuştur. Bu araştırmada, sayı kavramının öğretiminde basamaklandırılmış öğretim yönteminin daha etkili olduğu bulunmuştur.

Şahin (2015), bu çalışmanın bulguları verimlilik içinde incelendiğinde deneklerin tamamında yapılandırılmış çevrede gerçekleştirilen öğretim oturumlarının süresi, doğal ortamlarda gerçekleştirilen öğretim oturumlarından daha kısadır. Ancak deneklerden Metin ve Mehmet'in her iki uygulamada da eşit sayıda öğretim oturumlarıyla hedef becerilerin kazanımını ölçüt seviyesinde elde etmişlerdir, Ozan ise uygulama oturumlarında hedef becerileri ölçüt seviyesinde yalnızca bir öğretim oturumu fark ile kazanmıştır. Diğer bir söylemle, deneklerin hedef becerileri ölçüt seviyesinde kazanımları değerlendirildiğinde her ne kadar masa başında verilen öğretim oturumları süre olarak oyun içinde sunulan öğretim oturumlarından daha verimli olsa da, deneklerin kazanımı değerlendirildiğinde eşit düzeyde deneme sayısı gerçekleştirilmiştir. Deneklerin uygulamalar sırasındaki geri bildirimleri değerlendirildiğinde ise deneklerin yanlış tepkileri hem uygulamalar hem de denekler arasında farklılık ifade etmektedir.

Şahin (2015), geleneksel ve gömülü öğretimle sunulan sabit bekleme süreli öğretim'inotizimli olan öğrencilere toplumsal uyarı ve işaretlerinin öğretiminde etkililik ve verimliliklerini karşılaştırmıştır. Çalışmaya yaşları 36-74 ay arasında otizimli olan dört erkek katılımcı katılmıştır. Çalışmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulama modeli kullanılmıştır. Çalışma veri sonuçları otizimli olan çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretim yönteminin geleneksel ve gömülü öğretim ile sunulması arasında üç katılımcı için bir farklılık olmadığı, bir katılımcı ile ise geleneksel olarak sunulan sabit bekleme süreli öğretim yönteminin daha etkili olduğu yönündedir.

Aldemir (2017), öğretmenler tarafınca yüksek uygulama güvenilirliğiyle sunulan öğretim sonunda, tüm çocuklar hedef davranışlarında ölçütü karşılamışlardır. Materyaller arasındaki genellemeye ilişkin bütün planlama öğretmenler tarafından doğru biçimde hazırlanarak uygulanmıştır. Bu çalışmada öğretim bittikten beş hafta sonra öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen gözlem oturumunda, okul öncesi öğretmenlerinin kazandıkları becerilerde kalıcılığa ulaştıkları belirlenmiştir. Gelişimsel yetersizliği olan bireylere dönük bir, dört ve sekiz hafta sonra gerçekleştirilen gözlem oturumlarında, öğrencilerin kazandıkları davranışlarda kalıcılığa ulaştıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra gelişimsel yetersizliği olan bireyler, edindikleri davranışları başka kişi, ortam ve araç-gereçlere genellemişlerdir. Sosyal geçerliğe ilişkin sosyal karşılaştırma verileri incelendiğinde, gelişimsel yetersizliği olan çocukların hedef davranışlarda akranlarının performans düzeylerine ulaştıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra, okulöncesi öğretmenlerinin ve çocukların ailelerinin de araştırmaya ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları saptanmıştır.

Ünal (2018), görev yapmakta olan öğretmenlerin araştırmaya yönelik düşünceleri incelendiğinde, bir öğretmen gömülü öğretimin gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyal beceri dışında kalan diğer alanları da desteklemek için kullanılabileceğini belirtirken, iki öğretmen bu konuda kararsız olduklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler araştırmada gelişimsel yetersizliği olan öğrenciler için seçtikleri “yardım etme, yardım isteme ve paylaşma talebinde bulunma” becerilerinin öğrencilerin diğer çalışma davranışlarını olumlu yönde destekleyeceğini ifade etmişlerdir. Bunun dışında öğretmenlerin tamamı gömülü öğretimin kaynaştırma ortamında uygulamak için uygun olduğunu, normal gelişim göstermekte olan çocukların yeterliklerini geliştirmek amacıyla da kullanabileceklerini ve gelişimsel yetersizliği olan çocuklarla çalışan diğer öğretmen meslektaşlarının da gömülü öğretimi öğretebileceklerini söylemişlerdir.

2.8.2.Yurtdışında Yapılan İlgili Araştırmalar

Woods, Kashinath&Goldstein (2004), çalışmalarında gömülü öğretim uygulamalarına dayalı verilen eğitimin sorumlu oldukları dört gelişimsel yetersizlik gösteren öğrencinin kazanması hedeflenen iletişim becerileri düzeyi üzerinde etkili olup olmadığını araştırmışlardır. Bu çalışmada amaçlanan becerileri oyun etkinlikleri içerisine gömerek, gömülü öğretim uygulamasında kullanılan stratejileri uygulamaları istenmiştir. Çalışmada tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler

arası çoklu başlama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, hedef iletişim becerileri ailelerin tercihleri göz önünde bulundurularak oyun rutinleri içerisine gömülmüştür. Genelleme aşamasında gömülü öğretim uygulama stratejilerini kullanma düzeyleri farklı günlük 13 etkinlikler ve açık hava oyunları sırasında gözlemlenmiştir. Öğretim sonrasında ev içindeki oyun rutinlerinde gömülü öğretim uygulamasına dayalı stratejileri kullanımlarında artış olduğu görülmüştür. Fakat, eğitimcilerin stratejileri diğer rutinelere genellemelerinde dört stratejiden sadece üçü ile sınırlı kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan dört çocuğun da hedeflenen iletişim becerilerini kazandıkları ve gelişim testlerindeki puanlarında artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak bu araştırma, gömülü uygulamasına dayalı verilen eğitimin eğitimciler tarafından uygulanabilir ve uygulamayı gerçekleştirdikleri çocuklar üzerinde de etkili olduğunu göstermiştir.

Garrison&Kanuka (2004), bu çalışmanın amacı, gömülü öğretimin dönüştürücü potansiyelinin yüksek öğretimin karşı karşıya kaldığı zorluklar bağlamında tartışılmasını sağlamaktır. Gömülü öğretimin bir tanımına dayanarak, derin ve anlamlı öğrenmeyi destekleme potansiyeli tartışılmaktadır. Buradan, öğrenme deneyimini yeniden düşünmeye ve yeniden yapılandırmaya duyulan ihtiyaca doğru yönelme meydana gelir ve dönüştürücü potansiyeli analiz edilebilir. Son olarak, idari ve liderlik konuları ele alınmış ve gömülü öğretimin yaklaşımlarını uygulamak için bir eylem planının ana hatları sunulmuştur. Sonuç olarak, gömülü öğretimin geleneksel yükseköğretim kurumlarının değerleriyle tutarlı olduğu ve anlamlı öğrenme deneyimlerinin hem etkililiğini hem de etkinliğini artırma potansiyeli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Macy&Bricker (2007), yürütmüş oldukları çalışmalarında, okul öncesi çağında kaynaştırma öğrencisi ve otizlimli olan bireylerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında var olan sosyal becerileri günlük rutinler içerisine gömerek bireylerin bahsi geçen becerileri edinim seviyesini değerlendirmişlerdir. Çalışma arta kalan zaman etkinlikleri esnasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya kaynaştırma ortamında eğitim görmekte olan gelişimsel yetersizliğe sahip üç erkek çocuk ve bu çocukların öğretmenleri katılmıştır. Araştırmanın modeli tek denekli araştırma yöntemlerinden AB modelidir. Bulgular günlük rutinler arasına gömülen sosyal etkileşim becerilerinde üç çocuğun da hedeflenen becerilerinde ilerleme kaydettiğini göstermiştir. Araştırmada izleme ve genelleme verilerine ulaşılmıştır.

Collins, Hager ve Galloway (2011), orta derecede zihinsel yetersizliği olan üç ortaokul öğrencisine, sabit bekleme süreli ipucu işlem sürecini kullanarak iki uygulamayı birlikte ele almıştır. Sınıf öğretmeni, sınıf düzeyindeki programda yer alan konuları öğrencilere öğretirken, özel eğitim öğretmeni öğretilen konuları öğrencilerin günlük yaşamlarıyla bağdaştırarak etkinlikler içerisinde göstermiştir. Bu bağlamda dil etkinliği ile işlevsel okuma becerileri, pişirme etkinliği ile fen bilgisinde maddenin halleri konusu ve alışveriş etkinliği ile hesaplama becerileri birlikte ele alınmıştır. Araştırma sonucunda öğretimsel hedeflerin işlevsel etkinliklerle birlikte ele alınmasının öğrencilerde edinim, kalıcılık ve genelleme sağladığı görülmektedir.

Toelken&Miltenberger (2012), bu araştırmanın amacı, otizm tanılı iki çocuğun bağımsız cevaplarını artırmak için kapsayıcı çevrede iki para uzmanı ekip için en az dan en çok istekte bulunmayı içeren kısa bir gömülü öğretim etkileşimini değerlendirmektir. Eğitim, talimatlar, modelleme, prova ve dönüt içeren davranış becerileri eğitimi yaklaşımı kullanılarak belirtilmiştir. Gömülü öğretim etkilerini değerlendirmek için davranışlar arasında çoklu bir temel tasarım kullanılmıştır. Öğretim etkilerinin devam edebilmesi araştırmanın bitiminden iki hafta sonra değerlendirilmiştir. Kısa gömülü öğretimin eğitiminden sonra ve takip sondaları sırasında her iki öğrenci de personelin öğretmek için eğitildiği her beceride bağımsızlığın arttığını göstermiştir.

Shaffer& Thomas-Brown (2015), normal programlarla sürdürülen eğitim ve özel eğitim öğretmenlerinin süregelen mesleki gelişimi, yetersizliği olan öğrencilerin başarısı oldukça önem teşkil etmektedir. Daha fazla sınıf ortak öğretim modeline geçerken, öğretmenlerin katıldığı mesleki gelişim, her iki profesyonel grubunun gereksinimlerini karşılamak için geçiş yapmalıdır. Bu çalışma, Ortak Öğretimi Yaklaşımı (COPD) Yaklaşımı'nı teorileştirmek için iki tam kapsamlı sınıf içerisinde ortak öğretimi ve mesleki gelişimi birleştiren bir pedagojik tarzın pratik temellerini incelemek için nitel bir yaklaşım uygulamıştır. Araştırma bulguları, iki genel eğitim sosyal bilgiler dersi kapsamında, COPD'nin öğretmenleri ve yetersizliği olan öğrencileri desteklemek için uygun bir yaklaşım sağladığını göstermektedir. Bu çalışma ayrıca, özel eğitimcinin içerik bilgisi kazanımlarının karşılıklılıklarının varlığına ve normal eğitim programlarını sürdüren eğitimcilerin pedagojik repertuarına karşılık gelen kazanımlara işaret etmektedir.

Gillis, Vener&Poulson (2018). Okul ortamında etkinlik yelpazeleri arasında sosyal etkileşimi başlatmak için otizmlili öğrencilere kazandırmak için bir senaryo yazma paketi kullanılmıştır ve eğitimsiz bir evde bir kardeş ile genelleme için programlanmıştır. 8-10 yaşları aralığındaki üç katılımcı, sosyal inisiyatiflerinde yaşlılarıyla birlikte açıklar göstermiştir. Çalışmanın başında, katılımcılar birbirleriyle girişimlerde bulunmuşlardır, fakat bu davranış değişkenlik göstermiş ve zamanında bitmemiştir. Ancak senaryonun tanıtımıyla birlikte sosyal girişimler sistematik olarak artmıştır. Dahası, senaryonun etkileri bir kardeşle birlikte eğitimsiz ev ortamına genelleştirilmiştir. Bu çalışma, önceki okullarda yaşlılarıyla birlikte okuldan sosyal girişimlerin kardeşlerle birlikte ev ortamına genelleştirilmesini göstererek genişlemektedir.

Alanyazın incelendiğinde gömülü öğretimin uygulandığı araştırmalar yukarıda bahsedildiği gibidir. Gömülü öğrenimle ilgili yapılmış ulusal ve ulusal olmayan akademik araştırmalar bulunmaktadır. Alanyazına bakıldığında gömülü öğretimin özel eğitimde de kullanıldığını görmek mümkündür. Çalışmalar kronolojik sıraya göre güncelden geçmişe doğru sıralanarak belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir. Nitel araştırma; insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Özdemir, 2010).

Nitel araştırmalar sosyal olgular ve psikolojik ölçüm sonuçlarıyla ilgili derinlemesine bilgiler sunmaktadır. Nitel araştırmanın, bireyin kendi sırlarını çözümlemeye ve kendi motivasyonu ile biçimlendirdiği toplumsal sistemin inceliklerini anlamada kullandığı yöntemlerden biri olduğunu ifade etmektedir (Taş, 2017).

Kuramın bu adla anılmasındaki temel gerekçe, bilginin, sosyal gerçekliğin içerisinde saklı olduğuna dair varsayımdır. Araştırmacının temel rolü, sosyal gerçekliğin içerisinde yerleşik olarak duran bu bilgiyi, araştırma sürecinde toplamış olduğu verileri analiz etmek suretiyle keşfetmek ve ortaya çıkartmaktır. Yerleşik kuram, belirli bir denence olmaksızın araştırma alanına gidilmesi, bu alanda ne olduğunun betimlenmesi, gözleme dayalı olarak neden öyle olduğunun açıklanması ve bunun formüle edilmesi süreçlerinden meydana gelmektedir (Balcı, 2005).

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilecektir. Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi niteliksel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik niteliksel bir sürecin izlendiği araştırmalar niteliksel araştırmalar olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Niteliksel araştırmalar bir alanda derinlemesine veri toplamayı içeren bir araştırma biçimidir.

Nitel araştırma, belli olgu veya olayları kendi doğal ortamları içerisinde çok yönlü ve uzun süreli olarak derinlemesine incelemektir. Ülkemizde nitel araştırma metodolojisinin “eğitim bilimleri” ve “öğretmen eğitimi” alanlarındaki kullanımı oldukça yavaş gelişen bir seyir izlemektedir. Bu durum, bu alanlarda görev yapan akademisyenlerin ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin nitel araştırma

metodolojisine ilişkin sahip oldukları bilgi, beceri ve tutumlarıyla doğrudan ilişkilidir (Saban, 2006).

Araştırma, saptanan problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilme sürecidir. Araştırma bir arama, öğrenme, bilinmeyen bilini hale getirilme çabasıdır (Altındağ, 2015).

Araştırmanın verileri Türkiye'nin İstanbul ilinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenleri ile gerçekleştirilecektir. Verilerin toplanması için katılımcılardan gerekli izinler alınacaktır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılar, araştırmaya dahil edilecektir. Araştırmanın veri toplama sürecinde, belirlenen katılımcılarla görüşülerek hazırlanmış olan aydınlatılmış onam formu ve görüşme formu teslim edilecektir. Araştırmaya katılacak katılımcılara araştırma hakkında detaylı bilgi verilecektir. Araştırmaya katılmayı kabul eden özel eğitim öğretmenleri ile veri toplama sürecine başlanması planlanmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Görüşme Tekniğini; önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlamışlardır. Bu tanım doğrultusunda olduğu gibi araştırmada da “süreç”, iletişim sağlanmasında süreklilik ve dinamiklik; “karşılıklılık”, iki ya da daha fazla birey arasında gerçekleşen karşılaştırma; “etkileşimlilik”, görüşmeye katılan bireylerin aynı gruba üye olmaları ve etkileşim içerisinde bulunmaları; “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç”, görüşmeye dâhil olan bireylerin, konu ile ilgili belirli bir amaca sahip olmaları; “soru sorma ve yanıtlama” da, görüşme süresince, görüşmeye dâhil olan bireylere sorular yöneltilmesini ve yöneltilen soruların cevaplarının alınmasını ifade etmektedir (Özdem, 2011).

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yapılandırılmış görüşme tekniğinden biraz daha esnektir. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akısına

bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin cevaplarını vermesini ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir. Eğer kişi görüşme esnasında belli soruların cevaplarını başka soruların içerisinde yanıtlamış ise araştırmacı bu soruları sormayabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim çalışmalarına daha uygun bir teknik görünümleri vermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Türnüklü, 2000).

3.2. Çalışma grubu

Bu araştırmaya İstanbul ilinin farklı ilçelerinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan 27 özel eğitim ğretmeni katılmıştır. Araştırmanın alışma grubunda yer alan özel eğitim öğretmenlerine ait kişisel bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Demografik Bilgiler		n
Cinsiyet	Erkek	12
	Kadın	15
Yaş	22-27	18
	28-32	4
	33-37	5
Eğitim Durumu	Lisans	24
	Yüksek Lisans/Doktora	3
Mezun olunan alan	Zihin Engelliler Öğretmenliği	27
Mesleki kıdem	1-5 Yıl	21
	6-10 Yıl	5
	11-15 Yıl	1
Çalışılan kurum	Gaziosmanpaşa Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	7
	ÜçelÖzel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	9
	Ondo Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
	Pozitif Gelişim Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	2
	Özel Canım Esenyurt Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	2
	8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
	Rehabilitasyon Özel Eğitim Ve Uygulama Merkezi	1
	Beyaz Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
	Altın Koza Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
	Algı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
	Bahçelievler Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 27 öğretmenden 15’i kadın 12’si erkek öğretmendir; bu öğretmenlerden 18’i 22-27 yaş, 4’ü 28-32 yaş, 5’i 33-37 yaş aralığındadır; öğretmenlerden 24’ü lisans, 3’ü ise yüksek lisans/doktora mezunudur. Öğretmenlerin tamamı zihin engelliler öğretmenliği bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlerden; 21’i 1-5 yıl, 5’i 6-10 yıl, 1’i 11-15 yıl arasında mesleği kıdeme sahiptir. Öğretmenlerden 9’u Üçel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 7’si Gaziosmanpaşa Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 2’si Pozitif Gelişim Özel

Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 2'si Özel Canım Esenyurt Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i Ondo Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i 8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i Rehabilitasyon Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi, 1'i Beyaz Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i Altın Koza Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i Algı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, 1'i Bahçelievler Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezinde görev almış olduklarını belirtmişlerdir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin görüşleri, uzmanlar tarafından hazırlanan nitel araştırma yönteminde görüşme tekniğinin yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile alınmıştır. Öğretmenlerin gönüllüğü esas alınarak görüşmeler sağlanmıştır. Öğretmenlere hazırlanmış olan sorular sorulmuş ve öğretmenlerin isteği üzerine ses kaydı alınmış ya da araştırmacı tarafından öğretmenlerin cevapları not edilmiştir. Ayrıca, özel eğitim öğretmenlerinin kişisel bilgileri hakkında bilgi edinmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda, özel eğitim öğretmenlerinin yaşı, cinsiyeti, görev unvanı, mesleki kıdem, görev yaptığı okul ve öğrenim durumlarına ilişkin sorular sorulmuştur (EK 2).

Tüm öğretmenlerin cevapları doküman haline getirilip daha sonra ortak ve farklı cevaplar belirtilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime yönelik görüşlerini öğrenmek için hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Görüşme formu hazırlanırken kapsamlı bir alanyazın taraması sonucundan oluşturulan sorular 3 özel eğitim alan uzmanı ve 1 Türkçe alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve elde edilen görüşler doğrultusunda sorulara son hali verilmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme soruları EK 3'te sunulmuştur.

Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime yönelik görüşlerini elde etme amacıyla hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formunda toplamda 8 soru bulunmaktadır. İlk soruda özel eğitim öğretmenlerine gömülü öğretimin onlar için ne ifade ettikleri sorulurken, ikinci soru yöneltilmeden önce özel eğitim öğretmenlerine gömülü öğretimin genel bir tanımı yapılarak gömülü öğretime ilişkin örnek öğretimsel amaç ile öğretim süreci açıklanmıştır. Daha sonraki sorularda ise, özel

eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime ilişkin görüşlerine yönelik daha detaylı sorulara yer verilmiştir.

Tablo 3.

Yapılan Görüşmelerin Özellikleri

İsimler Görüşme Yeri	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kayıt Türü
Ö1	11.04.2019	20 dk	Ses Kaydı Bahçe
Ö2	11.04.2019	15 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö3	11.04.2019	15 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö4	11.04.2019	20 dk	Ses Kaydı Bekleme Salonu
Ö5	11.04.2019	18 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö6	11.04.2019	19 dk	Ses Kaydı Bahçe
Ö7	12.04.2019	20 dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö8	12.04.2019	14 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö9	12.04.2019	22 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö10	12.04.2019	15 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö11	12.04.2019	20 dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö12	12.04.2019	20dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö13	12.04.2019	16 dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö14	12.04.2019	17 dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö15	12.04.2019	13 dk	Ses Kaydı Sınıf
Ö16	13.04.2019	16 dk	Ses Kaydı Öğretmenler Odası
Ö17	15.04.2019	25 dk	Not Alma Bahçe
Ö18	15.04.2019	23 dk	Not Alma Öğretmenler Odası
Ö19	15.04.2019	12 dk	Not Alma Sınıf
Ö20	15.04.2019	11 dk	Not Alma Sınıf
Ö21	16.04.2019	10 dk	Not Alma Sınıf
Ö22	16.04.2019	15 dk	Not Alma Öğretmenler Odası
Ö23	17.04.2019	10 dk	Ses Kaydı Bahçe
Ö24	17.04.2019	14 dk	Ses Kaydı Bahçe
Ö25	18.04.2019	14 dk	Not Alma Öğretmenler Odası
Ö26	19.04.2019	12 dk	Not Alma Öğretmenler Odası
Ö27	19. 04. 2019	11 dk	Not Alma Öğretmenler Odası

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu vasıtasıyla elde edilmiştir. Görüşme formundaki açık-uçlu sorular, araştırmaya ilişkin bilgileri toplamaya yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından 2018-2019 yılında İstanbul İlinde rastgele seçilmiş Algi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Gaziosmanpaşa Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Üçel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Pozitif Gelişim Özel Eğitim ve

Rehabilitasyon Merkezi, 8. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Ondo Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Altın Koza Özel eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Rehabilitasyon Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi, Özel Beyza Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde görev yapmış 27 özel eğitim öğretmenine “yüz yüze görüşme” ile sorular sorulmuştur. Öğretmenlere sorular araştırmacı tarafından sorulmuş ve cevapları kaydedilmiştir. Araştırmacı, öğretmenlere yapılan çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgiler vermiş ve yapılan çalışmanın bilimsel bir çalışma olduğu, tamamen bilimsel amaçlar içinkullanılacağı ve katılımcıların kimliklerinin açıklanmayacağı belirtilerek aydınlatılmış onam formu verilmiştir (EK 1).

3.5 Veri Analizi

Bu araştırmada özel eğitime gereksinim duyan özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur, görüşmelerin öğrenciler derinlemesine analizini yapabilmek için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Görüşme tekniği kullanılarak verilere ulaşılan bu araştırmada verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde görüşme formunda özel eğitim öğretmenlerinin dile getirdiği ifadeler doğrudan alıntı olarak kullanılmıştır. Bu araştırma tekniği ile çok sayıdaki metnin içeriklerindeki ortak yönlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır (Mayring, 2000).

Araştırmada elde edilen veriler yazılı hale getirildikten sonra içerik analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Kategori; analiz sonucunda elde edilen kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013)

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenlerin gömülü öğretim hakkındaki görüşlerini almaya yönelik yapılan araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4. Öğretmenlerin Görüşleri

4.1. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime ilişkin bilgi verilmeden ne ifade ettiğine ilişkin görüşleri

Tablo 4.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Hakkındaki Görüşleri

Tema	n
Bilgim yok / ilk kez duydum	23
Öğretmek istenilen şeyi söylemeden öğretmek	2
Doğal öğretim süreci	1
Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kullanılan bir yöntem	1
Davranış değiştirme amaçlı kullanılan bir program	1
Yeni ve çok bilinmeyen bir öğretim yöntemi	1
Bireysel farklılıkları temel alan bir öğretim yöntemi	1
Toplam	30

Tablo 4'te görüldüğü gibi özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin onlar için ne ifade ettiğine dair görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin 1. soruya 30 görüş ortaya koyduğu görülmektedir. 23 öğretmen gömülü öğretimi ilk kez duyduğunu/bilgisinin olmadığını belirttiği, 2 öğretmenin öğretmek istenilen şeyi söylemeden öğretmek olduğunu belirttiği, 1 öğretmen doğal öğretim süreci olduğunu belirttiği, 1 öğretmen gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kullanılan bir yöntem olduğunu belirttiği, 1 öğretmen davranış değiştirme amaçlı kullanılan bir program olduğunu belirttiği, 1 öğretmen yeni ve çok bilinmeyen bir öğretim yöntemi olduğunu belirttiği, 1 öğretmen bireysel farklılıkları temel alan bir öğretim yöntemi olduğuna ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir. 1. Soruda öğretmenlere gömülü

öğretim nedir sorusu yöneltilmiş öğretmenlerden cevap alınmıştır. 2. soruda ise gömülü öğretimin tanımı öğretmenlere okunmuş örneklerle açıklanmıştır.

Öğretmenlerden 23'ü gömülü öğretime dair bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden ikisi *gömülü öğretim* ile ilgili “öğretilmek istenen şeyi söylemeden öğretmek” tanımını ifade etmişlerdir.

“Öğrenciye bir şeyleri söylemeden öğretmek” Ö13

“Öğretmek istediğimiz şeyi söylemeden öğretmek” Ö9

Öğretmenlerden biri *gömülü öğretim* ile ilgili “Doğal öğretim süreci” tanımını ifade etmişlerdir.

“Doğal öğretim sürecini ifade etmektedir. Gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda davranış değiştirme amacıyla kullanılan bir öğretim programıdır” Ö1

Öğretmenlerden ikisi *gömülü öğretim* ile ilgili “Gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kullanılan bir yöntem, davranış değiştirme amaçlı kullanılan bir program, yeni ve çok bilinmeyen bir öğretim yöntemi, bireysel farklılıkları temel alan bir öğretim yöntemi” gibi tanımlar üzerinde durmuşlardır. Bu tanımlar aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

“Öğretimi gömülü şekilde yapmaktır diye düşünüyorum”

“Özel eğitim öncelikle bireysel farklılıkları baza alarak uygulanan bir eğitim sistemini kapsamaktadır dolayısıyla gömülü öğretimde belli kalıplar ve planlı eğitim sisteminin olmasından dolayı her öğrenci için uygun olmasa da uyguladığı taktirde basamaklı öğretim de grafiksel oran yükselir”. Ö23

4.2. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasını sınıflarında kullanmaya ilişkin görüşleri

Tablo 5.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimi Sınıflarında Kullanmalarına İlişkin Görüşleri

Tema	n
Evet kullanıyorum.	16
Evet kullanıyorum ama isminin gömülü öğretim uygulaması olduğunu bilmiyordum.	5
Motor becerileri geliştirmek için kullanıyorum.	3
Gerekli altyapı sağlanırsa kullanırım.	3
Uygulamayı sınıfımda kullanmıyorum.	2
Oyunlar sırasında gömülü öğretimi kullanıyorum.	2
Matematik işlemlerini daha somut anlatmak için kullanıyorum.	2
Öğrencilerin dikkatini çekmek için kullanıyorum.	2
Mesleki becerilerin öğretiminde kullanıyorum.	1
Öğrenciye model ve rehber olarak kullanıyorum.	1
Sınıfımda gömülü öğretimi kullanmayı düşünmüyorum.	1
Otizmlili öğrencilerin günlük yaşam rutinlerini olumsuz etkileyebilir.	1
Eğer ihtiyaç duyarsam kullanabilirim.	1
Toplam	40

Tablo 5 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasını sınıflarında kullanmaya ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin 2. soruya verdikleri yanıtlardan toplam 40 görüş belirlenmiştir. 16 öğretmenin, sınıflarında gömülü öğretimi kullandığını belirttiği, 5 öğretmenin evet kullanıyorum ama isminin gömülü öğretim uygulaması olduğunu bilmediğini belirttiği, 3 öğretmenin motor becerileri geliştirmek için kullandığını belirttiği, 3 öğretmenin gerekli altyapı sağlanırsa kullanacağını belirttiği, 2 öğretmenin uygulamayı sınıfında kullanmadığını belirttiği, 2 öğretmenin oyunlar sırasında gömülü öğretimi kullandığını belirttiği, 2 öğretmenin matematik işlemlerini daha somut anlatmak için kullandığını belirttiği, 2 öğretmenin öğrencilerin dikkatini

çekmek için kullandığını, 1 öğretmenin mesleki becerilerin öğretiminde kullandığını, 1 öğretmenin öğrenciye model ve rehber olarak kullandığını belirttiği, 1 öğretmenin sınıfta gömülü öğretimi kullanmayı düşünmediğini belirttiği, 1 öğretmenin otizmlili öğrencilerin günlük yaşam rutinlerini olumsuz etkileyebileceğini belirttiği, 1 öğretmenin eğer ihtiyaç duyarsam kullanabileceğine ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler gömülü öğretimini sınıflarında kullanmalarıyla ilgili ‘evet kullanıyorum, mesleki becerilerin öğretiminde, öğrenciye model ve rehber olarak, oyunlar sırasında, otizmlili öğrencilerin günlük yaşam rutinlerini olumsuz etkileyebilir’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 7 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Evet kullanıyorum. Çocuğu doğal ortamından ayırmadan, kazandırmak istediğim etkinliğin gün boyunca bütün bir şekilde sunuyorum öğrenciyi kendi halinde bırakarak, rehber olarak” Ö16

“Evet kullanıyorum. Öğrencilerin dikkatlerini çekebilmek için etkinliklere oyun katıyorum” Ö17

“Evet genel olarak kullanıyoruz. Meslek eğitimi gösteriyoruz çocuklara genelde aktif öğrenme sağlıyoruz, yapamayacağı durumlarda da sözel ipucu, model olma ya da bağımsız gösteriyoruz genel olarak bu uygulamayı kullanabiliyoruz” Ö22

“Evet kullanıyorum. Özel gereksinimli öğrenciler için başarı daha uzun vadede elde ediliyor. Öğrenciyi kazanmak açısından faydalı olduğunu görüyorum” Ö11

“Evet kullanıyoruz daha çok toplama ve çıkarma işlemlerinde çocukların somut olarak gördüğü sınıftaki nesnelerle birlikte yapmaya çalışıyoruz bunu oyuna çeviriyoruz. Mesela kimisi manav oluyor, kimisi kırtasiye oluyor çoğunlukla bunlardan mesela diyoruz kaç tane alıyorsak işte kaç taneye ihtiyacımız varsa daha sonra kaç tane verilmesi gerekiyor tarzında toplama ve çıkarmayı pekiştirmek amacıyla kullanıyoruz”. Ö19

“Evet, birden fazla hedef davranışı öğrenciye benimsetmek için hem de zamandan tasarruf etmek adına hem de günlük rutin işleri yaptığın zaman öğrencinin başka verilmek istenen öğretim modellerini öğrenmesi açısından uygulamayı gerçekleştiriyorum” Ö17

“Gömülü öğretim aslında bakıldığında da her yetersizlik için kullanılabilecek bir öğretim şeklidir ancak otizm tanılı bir birey problem teşkil edebilir çünkü otizmlili bireylerde oldukça sabitlik hakimdir. Gömülü öğretimde düzenli etkinlikler vardır ancak rutin bozulduğu takdirde problem davranış ile karşı karşıya kalınması mümkündür bu yüzden dikkat çalışmalarında daha fazla kullanılmasının uygunluk durumu daha yoğun olduğundan özgül öğrenme güçlüğü ve hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerde kullanılırsa daha çok işe yarayacağını düşünüyorum” Ö23

Öğretmenler gömülü öğretimini sınıflarında kullanmalarıyla ilgili ‘ kullanıyorum ama isminin bu olduğunu bilmiyordum, motor becerileri geliştirmek için’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Aslına bakarsanız benim sınıfım da kullandığım yöntemin adını şuan sizin sorunuz ve açıklamanızla öğrendim. Ben sınıfımda bu uygulamayı öğrencilerime motor becerilerini geliştirmek amacıyla uyguluyorum. Maket yapımında önce çizim yaptırıyorum, sonra makası tutmayı gösteriyorum daha sonra kesmeyi gösteriyorum. Son olarak da yapıştırma işlemini yaptırıyorum” Ö10

“Kullanıyoruz ama bunun isminin gömülü öğretim olduğunu ya da bu öğretim adının kullanıldığını bilmiyoruz. Çocukları toplumdaki ayırmadan kazanımları vermek için kullanıyoruz ama ben bunun isminin gömülü öğretim olduğunu bilmiyordum, şuan sizden duyduğumda evet benim kullandığım yöntem ama ismi farklıymış. Bence zaten olması gereken bir yöntem” Ö20

“Kullandığımız ama bilmediğimiz bir tanım” Ö2

Öğretmenler gömülü öğretimini sınıflarında kullanmalarıyla ilgili ‘hayır kullanmıyorum, entegre etmeyi düşünmüyorum, gerekli alt yapı sağlanırsa’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Hayır kullanmıyorum. Kullanmayı düşünebilirim ama öğrencinin ihtiyacının bu olduğunu düşünmem lazım. Eğer öğrencilerimin gereksinimi olduğunu görürsem kullanırım” Ö7

“Uygulamayı sınıfımda kullanmıyorum. Gerekli alt yapı sağlandıktan sonra ve öğrencilerle çalışabileceğim süre yeterli olabilirse düşünürüm” Ö27

“Hayır entegre etmeyi düşünmüyorum çünkü eğitim sisteminde her bölgede ekonomi yeterliliği aynı düzeyde olmayabiliyor” Ö24

4.3. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim sürecine ilişkin görüşleri

Tablo 6.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Sürecine İlişkin Görüşleri

Tema	n
Faydalı bir uygulama	7
Akademik bir konuyu oyun ve etkinliğin içinde sunabilme olanağı	6
Öğrenciyi bağımsızlaştıran bir süreç	5
Öğretmenin hayal gücü ve yaratıcılığına bağlı	3
Öğrenci merkezli bir yöntem	3
Zaman ve sabır gerektiren bir süreç	3
Görüş belirtmedi	2
Öğrenci ile iletişimi güçlendiren süreç	1
Toplam	30

Tablo 6 incelendiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim sürecine ilişkin görüşlerine bakıldığında, araştırmaya katılan 27 öğretmenin 3. soruya verdikleri yanıtlarda 30 görüş belirtilmiştir. 7 öğretmen, faydalı bir uygulama olduğunu belirttiği, 6 öğretmenin akademik bir konuyu oyun ve etkinliğin içinde sunabilme olanağına ilişkin görüş belirttiği, 5 öğretmenin öğrenciyi bağımsızlaştıran bir süreç olduğunu belirttiği, 3 öğretmenin, öğretmenin hayal gücü ve yaratıcılığına bağlılığına dair görüş belirttiği, 3 öğretmenin, öğrenci merkezli bir yöntem olduğunu belirttiği, 3 öğretmenin zaman ve sabır gerektiren bir süreç olduğunu belirttiği, 2 öğretmenin görüş belirtmediği, 1 öğretmenin öğrenci ile iletişimi güçlendiren süreç olduğuna dair görüş belirttikleri saptanmıştır.

Öğretmenler *gömülü öğretim sürecine ilişkin görüşleri* ile ilgili ‘faydalı bir uygulama, akademik bir konuyu oyun ve etkinliğin içinde sunabilme, öğrenciyi bağımsızlaştıran bir süreç, öğretmenin hayal gücü ve yaratıcılığı, öğrenci merkezli,

zaman ve sabır gerektiren süreç, öğrenci ile iletişimi güçlendiren süreç’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 9 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Gömülü öğretim kesinlikle alıcı dil öğretiminde çok daha uygundur çocuklarda etkinlik görsel algı dikkat ve yaratıcılık durumunu kavram öğretiminde planlı olmasından ötürü desteklemektedir. Belli oyun etkinlikleri ile beraber ifade edici dil becerisinde de etkisinin hakimiyetini görebiliriz” Ö23

“Süreç öğretmen açısından verilmek istenen beceri ya da kavramın öğrenciye aktarımı için seçilmesi, etkinlik oluşturulması ve öğretilmesi şeklindedir. Öğrenci içinse dikkati toplama, öğrenme ve kalıcı olmasıdır” Ö11

“Özel eğitim öğretmeni olarak her öğretmenin uygulaması gereken bir eğitim sistemidir. Çocuğa kendi doğal ortamında kendi kendine öğrenme fırsatı da vermiş oluyoruz. Bu yüzden çocukların bir etkinliği kazanması ezber eğitime göre daha iyi oluyor” Ö16

“Bu süreç öğretmenin özverisiyle doğru orantılıdır” Ö8

“Süreç diğer öğretim yöntemlerinden pek farklı değil. Biraz öğretmenin hayal gücüne ve becerisine kalıyor. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi daha ılımlıysa sonuç daha ılımlı oluyor” Ö9

“Gömülü eğitim çocukların, öğrenmeleri açısından en başta olması gereken bir eğitim çünkü çocuk oyunu her zaman daha iyi öğrenir” Ö6

“Öğretmenin gömülü öğretimi yapması öğrenciyi bağımsızlaştırıyor. Bu açıdan iyi” Ö12

“Gömülü öğretim, öğretimi eğlenceli hale getirebilecek ve çocukların aktif katılımını sağlayacak potansiyele sahip bir öğretim olarak gözükmemektedir” Ö27

“Güçlü bir kuramsal temeli olduğunu düşünüyorum” Ö1

4.4. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri

Tablo 7.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin Hangi Yetersizlik Gruplarında Daha Etkili Olduğuna İlişkin Görüşleri

Tema	n
Otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler	8
Zihin yetersizliği olan öğrenciler	8
Kalıcı öğrenme sağlar	7
Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler	6
Sosyalleşme ve iletişim becerilerini destekler	5
Dikkat eksikliği ve hiperaktivite olan öğrenciler	4
Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler	3
Akademik becerileri destekler	3
Öğrenci sayısının az olduğu gruplarda etkili	1
Benzer seviyedeki sınıflarda daha etkili	1
Downsendromu olan öğrenciler	1
Birçok yetersizlik grubunda etkili olabilir	1
Görme yetersizliği olan öğrenciler	1
Fiziksel yetersizliği olan öğrenciler	1
Gelişimsel yetersizliği olan öğrenciler	1
Toplam	51

Tablo 7 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin , gömülü uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin, , 4. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 51 veriye ulaşılmıştır. 8 öğretmen, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 8 öğretmen zihin yetersizliği olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 7 öğretmen kalıcı öğrenme sağladığını belirttiği, 6 öğretmen öğrenme güçlüğü olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 5 öğretmen sosyalleşme ve iletişim becerilerini desteklediğini belirttiği, 4 öğretmen dikkat eksikliği ve hiperaktivite olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 3 öğretmen dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 3 öğretmen akademik becerileri desteklediğini belirttiği, 1 öğretmen öğrenci sayısının az olduğu gruplarda etkililiğini belirttiği, 1 öğretmen benzer

seviyedeki sınıflarda daha etkili olduğunu belirttiği, 1 öğretmen downsendromu olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 1 öğretmen birçok yetersizlik grubunda etkili olduğunu belirttiği, 1 öğretmen görme yetersizliği olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 1 öğretmen fiziksel yetersizliği olan öğrenciler olduğunu belirttiği, 1 öğretmen gelişimsel yetersizliği olan öğrenciler olduğuna ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri ile ilgili ‘zihin yetersizliği olan öğrenciler, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler, downsendromu olan öğrenciler, sosyalleşme ve iletişim becerilerini destekler, akademik becerileri destekler, görme yetersizliği olan öğrenciler, fiziksel yetersizliği olan öğrenciler, dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenciler ’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 6 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde daha faydalıdır. Nedeni ise öğrenmeleri daha kolay olduğu için. Ağır düzeydeki öğrencilere maalesef akademik olarak pek bir şey öğretemeyiz” Ö8

“Biraz daha alt düzeydeki çocuklar için mesela otizm, downsendromu gibi bunlarda biraz daha uygulanması iyi olur. Çünkü diğerleri ister istemez güçlük çektikleri nokta yazı oluyor, yazıda karışıklık oluyor, matematikte oluyor vs. ama bu çocuklarda biraz daha için de olmalı ki onlara daha fazla olanak verelim, daha fazla öğretsinler” Ö19

“Sosyal iletişim becerileri, sosyal iletişim becerisi düşük olan öğrencilere akademik becerilerle birlikte sosyal iletişim becerileri de kazandırılır” Ö17

“Bence dikkat eksikliği çünkü dikkat eksikliği olan bir çocuğu bir konuya odaklamak her zaman daha zordur. Bunun için kendi alanına dönük bir oyunla ya da farklı bir etkinlikle sunarsak o konuyu daha iyi kapsar ve anlar” Ö6

“Genel olarak görme engeli ya da bedensel engellilerde daha uygun görüyorum” Ö4

“Daha çok otizm ve dil konuşma alanında etkilidir. Çünkü otizm yer yön kavramı gömülü eğitimle verildiğinde faydalı olacaktır. Eğitim öğretim yaygınlaştıkça” Ö18

Öğretmenler gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri ile ilgili ‘birçok yetersizlik grubunda etkili olabilir, benzer seviyedeki sınıflarda daha etkili, öğrenci sayısının az olduğu gruplarda etkili, dikkat eksikliği ve hiperaktivite olan öğrenciler ’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Birçok yetersizlik grubunda etkili olabilir. Çünkü yaparak yaşayarak öğreniyorlar” Ö10

“Sınıf mevcudunun uygun olduğu (12 kişi) ve özel alt sınıflarda bireyselleştirilmiş eğitime tabi tutulan öğrencilerde işe yarayacağını düşünüyorum. Neden mi? Burada önemli husus her öğrencinin bu aktiviteye katılacak önemi (yeterli zaman) ve benzer seviyedeki (homojen) özelliklere sahip öğrencilerde sınıf ortamında eğitimi daha etkili ve eğlenceli hale getireceğini düşünüyorum” Ö27

“Genellikle sosyal becerileri zayıf öğrencilerde kullanılan yöntem her kademe öğretilbilir diye düşünüyorum” Ö22

4.5. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri

Tablo 8.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Uygulamasının Hangi Beceri ve Kavramların Öğretilmesinde Daha Etkili Olduğuna İlişkin Görüşleri

Tema	n
Renk kavramı	7
Günlük yaşam becerileri	7
Şekil kavramı	6
Özbakım becerileri	5

Sayı kavramı	5
Dil ve iletişim becerileri	4
Öğrencinin ilgi ve ihtiyacına göre değişir	3
Dikkat ve odaklanma	2
Motor beceriler	2
Okuma-yazma becerileri	1
Hayvanlar	1
Taşıtlar	1
Meslekler	1
Eşleme becerisi	1
Trafik kuralları	1
Sıcak-soğuk kavramı	1
Azlık-çokluk kavramı	1
Alçakta-yüksekte kavramı	1
Bilişsel beceriler	1
Toplam	51

Tablo 8 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin , gömülü uygulamasının hangi beceri ve kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin, 5. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 51 veriye ulaşılmıştır. 7 öğretmen, renk kavramı olduğunu belirttiği, 7 öğretmen günlük yaşam becerileri olduğunu belirttiği, 6 öğretmen şekil kavramı olduğunu belirttiği, 5 öğretmen özbakım becerileri olduğunu belirttiği, 5 öğretmen sayı kavramı olduğunu belirttiği, 4 öğretmen dil ve iletişim becerileri olduğunu belirttiği, 3 öğretmen öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre değiştiğini belirttiği, 2 öğretmen dikkat ve odaklanma olduğunu belirttiği, 2 öğretmen motor beceriler olduğunu belirttiği, 1 öğretmen okuma-yazma becerileri olduğunu belirttiği, 1 öğretmen hayvanlar olduğunu belirttiği, 1 öğretmen taşıtlar olduğunu belirttiği, 1 öğretmen meslekler olduğunu belirttiği, 1 öğretmen eşleme becerisi olduğunu belirttiği, 1 öğretmen trafik kuralları olduğunu belirttiği, 1 öğretmen sıcak-soğuk kavramı olduğunu belirttiği, 1 öğretmen azlık-çokluk kavramı olduğunu belirttiği, 1 öğretmen alçakta-yüksekte kavramı olduğunu belirttiği, 1 öğretmen bilişsel beceriler olduğuna ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleriyle ilgili ‘öğrencinin ilgi ve ihtiyacına göre değişir, şekil kavramı, renk kavramı, sayı kavramı, eşleme becerisi, özbakım becerileri’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 4 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Bana göre bu öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre bir değişim sürecinde olduğunu açıkçası düşünüyorum” Ö13

“ Şekillerde mesela şekil kavramlarında faydalı olabilir. Yine dikkatle ilgili konularda faydalı olabilir. Derse çekme oyunla ilgili yaptığımız için isteği arttırabilir” Ö3

“Renk kavramı olabilir. Sayı kavramları olabilir. Ya da nesne olarak, nesneleri öğrenme açısından olabilir. Kendi okulundaki kazandırılmak istenen davranışlar amaçlar bunlarda olabilir” Ö16

“Renk, eşleşme, sayı, özbakım oldukça etkili olabilir. Vallahi neden dersiniz kendinizi öğrencinin yerine koyduğunuzda anlayacaksınız. Bir yeri istediğiniz kadar okuyun, asla orada olmanın tadını vermez” Ö9

Öğretmenler gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğuna ilişkin görüşleriyle ilgili ‘günlük yaşam becerileri, bilişsel beceriler, motor beceriler, taşıtlar, hayvanlar, meslekler, dil ve iletişim becerileri’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Bilişsel alan, psikomotor alan ve sosyal katkı sağlayabilir. Neden mi? Hem yaparak hem yaşayarak (psikomotor) hem düşünerek (bilişsel) hem de öğrencilerle olumlu bağ kurulması (sosyal) açısından bu alanlara katkı sağlayacaktır” Ö17

“Sayı, renk, hayvan, taşıt meslek biliyorsunuz özel eğitilmiş çocuklar da artık topluma kazandırılıyor. Mesela downsendromlu bireylerin kafesi var. Bu çocuklar için meslek öğretimi faydalı olur” Ö7

“Dediğim gibi, motor becerilerde, sayı kavramında, şekil kavramında, dil becerilerinde etkili olur” Ö10

4.6. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri

Tablo 9.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimde Değerlendirmenin Nasıl Yapılması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Tema	n
Küçük yaştaki bireylere gözlem yoluyla	9
Davranışın aşamalı olarak değerlendirilmesi	6
Oyun esnasında değerlendirme	5
Soru-cevap yoluyla	5
Uzun süren bir değerlendirme süreci	3
Öğrencinin ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılmalı	2
Öğretim sonunda yapılmalı	2
Yapabildikleri üzerinde durulmalı	2
Daha büyük yaşlardaki bireylerde proje sunumu	1
Sınav	1
Toplam	36

Tablo 9 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin, gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin, 6. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 36 veriye ulaşılmıştır. 9 öğretmen, küçük yaştaki bireylere gözlem yoluyla olduğunu belirttiği, 6 öğretmen davranışın aşamalı olarak değerlendirilmesini belirttiği, 5 öğretmen oyun esnasında değerlendirme olduğunu belirttiği, 5 öğretmen soru- cevap yoluyla olduğunu belirttiği, 3 öğretmen uzun süren bir değerlendirme süreci olduğunu belirttiği, 2 öğretmen ilgi ve isteklerin doğrultusunda yapılması olduğunu belirttiği, 2 öğretmen öğretim sonunda olduğunu belirttiği, 2 öğretmen yapabildikleri üzerinde durmasını belirttiği, 1 öğretmen daha büyük yaşlardaki bireylerde proje sunumu

olduğunu belirttiği, 1 öğretmen sınav olduğuna ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri ile ilgili ‘gözlem yoluyla, öğrencinin ilgi ve istekleri doğrultusunda yapılmalı ’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Öğrencileri gözlemleyerek, öğrenci öğrenmiyorsa üstüne daha fazla bilgi ekleyerek” Ö13

“Değerlendirme gözlemle yapılabilir. Bazı öğrenciler dönüt veremediği için siz öğretmen olarak onu gözlemleyerek bazı şeyleri anlamalısınız. Bu da öğretmenin kendi uzmanlık alanı” Ö10

“Öğrenci açısından değerlendirme, öğrenci ilgi ve istekleri doğrultusunda olabilir” Ö21

Öğretmenler gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri ile ilgili ‘oyun esnasında değerlendirme, uzun süren bir değerlendirme süreci, davranışın aşamalı olarak değerlendirilmesi, daha büyük yaşlardaki bireylerden proje sunmasını isterim, yapabildikleri üzerinde durma, öğretimin sonunda değerlendirme’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 6 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Zaten çocuk oyun oynarken öğrendiğini fark etmiyor. Sadece özel eğitim alan çocuklar için normal gelişim gösteren çocuklar içinde geçerli yani çocuklara verdiğimiz herhangi bir kazanımda bu kazanımı çalışalım dediğimizde o çocuk için herhangi bir şey ifade etmeyecek ama şu oyunu oynuyoruz dediğimizde ve eğitime başladığımızda ve öğretmek istediğimiz kazanımları net bir şekilde sırayla yerleştirdiğimizde onları kazanmış olacak zaten. Değerlendirmeye gelince ilk etapta oynama çünkü sürekli oyun oynayarak gidiyoruz ama belli bir süre sonra çocuğun durumuna göre belki iki belki üç oyunu devam ettirdikten sonra oyunun içinden çıkıp sadece o kazanım çalışıldığında fark edeceğiz ki çocuk zaten bunu kazanmış” Ö20

“Gömülü öğretimde öğretmen yaptığı değerlendirmeyi hem simgesel olarak (+) hem de hazırlayacağı derecelendirme ölçeğiyle yapılan öğretimi gözleyerek değerlendirir” Ö27

“Gömülü eğitimde yapılacak olan değerlendirme değerlendirilecek bireyin yaşı ile alakalı bir durum bence küçük bireyler değerlendirmeye tabi tutulmaz gözlem yoluyla, büyük bireyse proje sunmasını isterim” Ö24

“Şöyle yapabiliriz: Kendi derse başlamadan önce, kendi yaptığımız etkinlik üzerinden bir amaç kazanım veya buna benzer bir gösterge belirleriz. Oyuna gösterdiği tepkilere karşı oyun sonunda ya da etkinlik sonunda bunları göstergelere göre belirleyebiliriz” Ö6

“Öğrenciden dönüt alınabilir. Soru-cevap gözlem etkili olur” Ö9

“Nasıl yapılmalı? Çocuğun yaptıkları yapabildikleri, üzerinde olmalı yapamadıklarından çok” Ö25

4.7. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin görüşleri

Tablo 10.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin Özel Eğitim Ortamlarında Kullanılmasına İlişkin Görüşleri

Tema	n
Uygun materyal desteği sağlanması	9
Uygun fiziki koşullar sağlanması	6
Öğretmen ve veliler	

bilinçlendirilmelidir	6
Yaygınlaştırılmalıdır	5
Öğrenci için uygun ortam oluşturulması	3
Teknolojik aletler	2
Bireysel olarak ders vermek (BEP) ile	2
Etkili ve kalıcı öğretim sağlar	1
Etkinliklerle pekiştirilmesi	1
Öğrencinin verimliliğini gözlemlemesi	1
İpuçlarını etkinlik içinde azaltması	1
Toplam	37

Tablo 10 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin, gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin, 7. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 37 veriye ulaşılmıştır. 9 öğretmen uygun materyal sağlanmasını belirttiği, 6 öğretmen uygun fiziki koşulların sağlanmasını belirttiği, 6 öğretmen, öğretmen ve velilerin bilinçlendirilmesini belirttiği, 5 öğretmen yaygınlaştırılmasını belirttiği, 3 öğretmen öğrenci için uygun ortam oluşturulmasını belirttiği, 2 öğretmen ilgili teknolojik aletler belirttiği, 2 öğretmen bireysel olarak ders vermeyi (BEP) belirttiği, 1 öğretmen etkili ve kalıcı olmasını belirttiği, 1 öğretmen daha etkinliklerle pekiştirilmesini belirttiği, 1 öğretmen öğrencinin verimliliğinin gözlemlemesini belirttiği, 1 öğretmen ipuçlarını etkinlik içinde azaltması olduğuna ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler *gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin görüşleri* ‘yaygınlaştırılmalıdır, uygun materyal desteği, etkinliklerle pekiştirilmesi, uygun fiziki koşullarının sağlanması, öğretmen ve veliler bilinçlendirilmelidir’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 4 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Özel öğretim için önemli o yüzden, her rehabilitasyon merkezinde kullanmasını isterim çünkü çocuk için daha faydalı olur. Bir teşvik olabilir en azından” Ö25

“Şöyle yapılabilir: Bu konunun üzerinde daha kapsamlı çalışma yaparak bence ilk önce öğretmenlere eğitim verilerek bu konu üzerinden klasik modern yöntemler

yerine bu model tercih edilebilir. Bunun için daha çok materyal alınabilir okullara”
Ö6

“Öncelikle gerek özel eğitim sınıfı olsun gerekse rehabilitasyon merkezi olsun, tam donanımlı olmalıdır. Öğrenciler için uygun araç-gereç geniş alanlar, teknolojik aletler oldukça önemlidir” Ö11

“Yaygınlaştırılmalı, öğretmenler ve veliler bilinçlendirilmeli. Şimdi bazı veliler biz çocuğumuzu oyun oynamaya değil bir şeyler öğrensinler diye yolluyoruz diyebiliyorlar. Bunun için bir öğretim olduğunu bile bilemiyorlar” Ö9

Öğretmenler gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin görüşleri ‘Bireysel olarak ders vermek (BEP) ile, ipuçlarının etkinlik içerisinde silikleştirilmesi, etkili ve kalıcı ’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 3 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Öğrencide verimli olduğunu gözlemek eğer verimli olmuyorsa daha dikkatli olur ve süresini arttırabiliriz” Ö26

“Gömülü öğretimde oyun etkinlikleri çocuğun ve tanı düzeyinin durumuna göre planlanmalıdır aksi durumda öğretmenin otoritesi etkilenir. Ayrıca gömülü öğretim yapılacaksa bireysel farklılıklar es geçilmemelidir plan durumu her öğrenciye göre esneklik göstermektedir bu sebepten dolayı özel eğitim için basamaklı öğretim yapılması uygundur” Ö23

“Önerilerim aslında bu süreçte bir noktadan sonra öğretmeninde aslında kendini ortamdaki çekmesi gerektiğini düşünüyorum. İpuçlarının silikleştirilmesi durumunda en son şuraya kadar varılabilmesi gerektiği öğretimde en son kendini ortamdaki silikleştirmesi gerektiğini düşünüyorum. Pek mümkün mü bilemiyorum. Bence diğer mesleki gruplarda da sadece gelişimsel yetersizliği olan çocuklarda değil de iki kere farklılık gösteren özel yetenekli çocuklardan tutalım öğrenme güçlüğüne kadar birçok yelpazede doğal gelişim yöntemlerinden gömülü öğretim tekniğinin uygulanması gerekmektedir” Ö1

4.8. Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri

Tablo 11.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Gömülü Öğretimin İle İlgili Eklemek İstediklerine İlişkin Görüşleri

Tema	n
Yok, teşekkür ederim	9
Öğretmenlerin bilinçlendirilmesi	4
Verimli çalışılmalıdır	4
Okuma-yazma öğretiminde kullanılması	2
Günlük yaşam becerilerinin öğretiminde kullanılması	2
Bu konuda bilinçlendirdiğiniz için teşekkürler	2
Verilmek istenen beceriye uygun planlama yapılması	2
Eğitim içindeki rutinler uygulanması	1
Öğrenci merkezli olması	1
Etkili öğrenme sağlaması	1
Eğitim, yaş gruplarına göre ayrılabilir	1
Çocuğun kaba değerlendirmesine göre planlanması	1
Yaygınlaştırılması	1
Gömülü öğretime uygun materyaller geliştirilmesi	1
Velilerin öğretmenlere karışmaması	
Toplam	32

Tablo 11 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin, gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin, 8. soruya verdikleri yanıtlarda toplam 32 veriye ulaşılmıştır. 9 öğretmen yok, teşekkür ederim şeklinde görüş belirttiği, 4 öğretmen öğretmenlerin bilinçlendirilmesini belirttiği, 4 öğretmen, verimli çalışılmasını belirttiği, 2 öğretmen günlük yaşam becerilerinde kullanılmasını belirttiği, 2 öğretmen bu konuda bilinçlendirildikleri için teşekkür etiklerini belirttiği, 2 öğretmen verilmek istenen beceriye uygun planlama yapılmasını belirttiği, 1 öğretmen eğitim içinde rutinlerin uygulanmasını belirttiği, 1 öğretmen öğrenci merkezli olmasını belirttiği, 1 öğretmen

eğitimin yaş gruplarına ayrılabilmesini belirttiği, 1 öğretmen çocuğun kaba değerlendirmesine göre planlanmasını belirttiği, 1 öğretmen yaygınlaştırılmasını belirttiği, 1 öğretmen gömülü öğretime uygun materyaller geliştirilmesini belirttiği, 1 öğretmen velilerin öğretmenlere karışmamasına ilişkin görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler *gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri* ‘yok, teşekkür ederim’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 1 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Yok, herhangi bir şey teşekkürler” Ö4

Öğretmenler *gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri* ‘bu konuda bilinçlendirdiğiniz için teşekkürler’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 2 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Belirtmek istediğim bir şey yok lakin daha çok öğretmenle görüşüp hep uyguladığımız şeyin adının bu olduğunu duyurmanızı isterim. Teşekkürler” Ö10

“Çok teşekkür ederim hani bunları bize yansıttığınız için bu konu hakkında bilgi sahibi olduğunuz ve bilgilendirdiğiniz için teşekkür ederim bu konu için” Ö12

Öğretmenler *gömülü öğretimin ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediklerine ilişkin görüşleri* ‘verimli çalışma, çocuğun kaba değerlendirmesine göre planlanması, öğretmen ve velilerin bilinçlendirilmesi, eğitim içindeki rutinlerin uygulanması’ görüşü üzerinde durulmuştur. Bu konuyla ilgili sorunları 5 öğretmen şöyle ifade etmiştir:

“Sadece bu işe girerken daha verimli çalışılmalıdır” Ö18

“Ya faydalı bir şeydir, kullanılabilir. Araştırıp bizde derslerimizde ve kurumumuzda kullanabiliriz faydalanabiliriz” Ö5

“Gömülü öğretimde en önemli hususun bu öğretimin hangi beceri alanlarında nasıl kullanılacağı iyi planlanmalı. Öğretmenin bu öğretimi çeşitlendirebilmesi gerektiğini düşünüyorum” Ö27

“Öğretmenlerin bilinçlendirilmesi, velilerin bilinçlendirilmesi, ortamların düzenlenmesi önceliğimiz olmalıdır” Ö8

“Eğitimin içinde bazı rutinler vardır ve bu rutinleri uzun süreçli uygulanacak eğitim programlarının içinde aslında gömülü öğretimi uygulamak gerekmektedir. Gömülü öğretim sayesinde birçok rutin durum, rutin haline getirilerek çocuğa öğretilir. Bunları öğretmenlerin ders esnasında sadece öğretmen odaklı yöntemlerle değil aynı zamanda bu şekilde uygulanması gerektiğidir. Örnek veriyorum; normal öğrencilere çarpma tablosunun ritmik sayma şeklinde bölünmesi ondan sonra ezberlenecek durumun her gün top oynama sürecinde öğrenebilmesi gibi” Ö1

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapmış özel eğitim öğretmenlerinin, gömülü öğretime ilişkin görüşleri amaç ve alt amaç doğrultusunda yordanarak ilgili araştırmalar ışığında tartışılmıştır.

Öğretmen görüşlerinin alınmasının önemine dair; Eğitim Reformu Girişimi (2005) Öğretmene “öğretici” değil de “ortam düzenleyici”, “yönlendirici” ve “kolaylaştırıcı” rol modelliği anlamı verilmektedir. Öğretmenin asıl rolü öğrenme-öğretme ortamını düzenlemek, etkinlikler konusunda öğrencilere rehber olmaktır. Öğretmene rehberliğin yanında işbirliği sağlayıcı, yardımcı, kolaylaştırıcı, kendini geliştirici, planlayıcı, yönlendirici, bireysel farklılıkları dikkate alıcı, sağlık ve güvenliği sağlayıcı rol modelliği verilmiştir.

Öğretmenlerinin gömülü öğretime ilişkin görüşlerine bakıldığında; özel eğitim öğretmenlerin gömülü öğretimi uyguladıkları fakat isminin gömülü öğretim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için birçok özel eğitim öğretim yöntem ve tekniği bulunmaktadır. Doğal öğretim yöntemi bu öğretim yöntemleri içerisinde yer alarak gömülü öğretimi bünyesinde barındırmaktadır. Öğretmenler, normal gelişim gösteren ya da özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere belirli rutinler içinde öğretim gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler gömülü öğretim için öğretmen ve velilerin bilinçlendirilmesi, uygun materyal, sınıf ortamı ve fiziksel koşulların sağlanması gerektiğine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, uygun fiziki koşulların sağlanması için okulların düzenleme yapması gerektiği görüşüne ilişkin; Balkar (2009)’ın da ifade ettiği üzere okullar, eğitimdeki ve sosyal hayattaki gelişmeler/ilerlemeler doğrultusunda, değişen gereksinim ve talepleri karşılamak zorundadır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, velilerin bilinçlendirilmesi ve öğretmenleri desteklemesi görüşüne ilişkin; Kırmızı & Bıçak (2012) yaptıkları çalışmadan elde edilen verilere göre, bazı veliler öğrenciye yardımcı olmak için onların sorumluluklarını kendisi yerine getirmektedir. Ebeveynlerin öğrencilerin çalışmalarına yardımcı olması elbette ki istenen ve beklenen davranıştır. Fakat velilerin öğrenciye ait sorumlulukları yerine getirmesi, çocuğun doğru ve düzenli çalışma alışkanlığının gelişmesinde olumsuz etki yapabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğretmenlerin bilinçlendirmesi gerekiyor görüşüne ilişkin; Tekneci (2010), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapmış olan öğretmenlerinin gömülü öğretim ile ilgili görüşleri arasında cinsiyete göre fark bulunmamıştır. Özel eğitim öğretmeni alan bilgisine sahip, araştırmacı,

gelişmeleri ve yenilikleri takip eden, sabırlı, üreten, sadece öğretene değil öğrenen ve onunla birlikte olanları da yönlendiren bir anlayış ve ilerleme içerisinde olmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğrencilere öğretimi bireysel olarak, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ile öğrencinin kaba değerlendirmesine uygun olarak geliştirilmelidir görüşüne ilişkin; Can (2015) Özel eğitim öğretmenlerinin BEP geliştirilmesinde ve uygulanması sırasında birtakım sorunlar yaşadığı bu sorunların temelinde ise yasal düzenlemenin olmaması olarak göstermişlerdir. Diğer bir neden ise öğretmenlerin BEP geliştirilmesi ve uygulanması süreçlerindeki diğer sorunlar olarak okul idaresi, sınıf öğretmenin bilgisizliği; ailelerin yüksek beklentisi ve ilgisizliği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, gömülü öğretim uygulamasının en üst seviyede verim sağlaması için materyal geliştirilebileceğini belirtirken materyal kullanımının gerekliliğini/önemini altını çizerek ifade etmişlerdir. Çetin (2004), özel eğitime uygun materyal hazırlama, öğrencinin gereksinimlerine odaklanan gerçekçi ve işlevsel hedefler seçme; öğrencinin bireysel özelliklerine ve işlenen konuya uygun eğitim yöntem ve tekniklerini kullanma ve çocuğun performansını, eğitim sürecini ve öğrencinin kazanımlarını değerlendirme becerileri olarak ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, sınıf mevcudunun gömülü öğretimin uygulanmasında önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Kartal (2013) sınıf mevcutları ve araç gereçlerin eksiklikleri konusunda okullarda sorunların olduğunu yaptığı çalışmada saptamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğrencileri değerlendirmenin uzun sürede yapılması gerektiğini ve değerlendirilmenin sınav, soru-cevap, gözlem yoluyla yapılabileceğine ilişkin görüş belirtmişlerdir. Kargın (2007), yetersizliğe sahip olan ya da risk grubunda yer alan çocuklar okul genelinde tarama çalışmaları ile belirlenmeli, bu belirlemenin ardından bu çocuklar için gönderme öncesi müdahale programları uygulanmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, görüşleri incelendiğinde; gömülü öğretimin uygulaması kolay, öğrenci için etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlayan, öğrencinin dikkatini toplamasını kolaylaştıracak, öğrenciyi hedeflenen beceriyi kazandırmada etkili bir yöntem olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları; gömülü öğretimin sınıflarda uygulanması için yeterli ortam ve koşulların olmadığını ifade ederken, bazıları da gömülü öğretimin öğretmen ve öğrenci açısından uygulaması kolay, zaman tasarrufu sağlayan bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları, gömülü öğretimi sınıflarında kullanmadıklarını, gömülü öğretimi sınıflarında kullanmayı düşünmediklerini, bazıları ise gömülü öğretimi sınıflarında kullandıklarını, sınıflarında kullandıklarını ancak bu yöntemin adının gömülü öğretim olduğunu bilmediklerini, bazıları ise gömülü öğretimi ilk defa duyduklarını ve araştırdıktan sonra sınıflarında kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın bulgularını destekleyecek nitelikte çalışmalar belirtilmiş olsa da gömülü öğretim ile ilgili öğretmen görüşlerinin daha önce incelenmediği görülmüştür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapmış ve özel eğitime gereksinimi olan çocuklarla çalışmış öğretmenlerin, gömülü öğretime ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara ve araştırmaya dayalı önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerine kişisel bilgi formu ve öğretmenlerin gömülü öğretime ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik 8, yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla veriler toplanmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu kadın öğretmen, 22-27 yaş aralığında ve üzerinde, lisans mezunu, özel eğitim/zihin engelliler öğretmenliği mezunu, 1 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip ve İstanbul ilindeki rehabilitasyon merkezlerinde eğitim verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin başında, gömülü öğretimin ne anlama geldiğini bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim hakkındaki görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin çocuğa rutinler, etkinlikler, geçişler ve/veya oyunlar sırasında kullanılan araç-gereçlerle sağladıkları öğretim olduğunu bilmedikleri belirlenmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinden bazıları, gömülü öğretim sürecinin öğrenciye fayda sağlayacağını, kalıcı ve etkili olacağını belirtirken, bazıları da gömülü öğretimin kendi öğrencileri için uygun olmadığını, yeterli koşulların var olmadığını belirtmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenleri, gömülü öğretimi mesleki beceriler, günlük yaşam becerileri, öz bakım becerileri, psiko-motor beceriler, oyunlar, etkinliklerin öğretiminde uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenleri, gömülü öğretimi renk kavramı, şekil kavramı, sayı kavramı, trafik kuralları, dil ve iletişim becerileri, sıcak-soğuk, alçakta-yüksekte,

azlık-çokluk, bilişsel beceriler, hayvanlar, okuma-yazma becerileri için kullandıklarını/ kullanabileceklerini belirtmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenleri, gömülü öğretimin; özel eğitim gruplarına uygulanabilir ve faydalı olabileceğini belirtmişlerdir.

6.2. Öneriler

6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma çalışma grubu Türkiye Cumhuriyeti'nin İstanbul ilinin çeşitli ilçelerinden alınmıştır. Bu araştırma birçok il eklenerek daha kapsamlı örneklem grubu ile yapılabilir.

2. Araştırmada Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ile çalışan özel eğitim öğretmenlerin görüşleri belirlenmiştir. Araştırma örneklemini daha büyük gruplarla gerçekleştirilip, özel eğitim öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin görüşleri karşılaştırılabilir.

3. Yapılacak araştırmada farklı yöntem, ölçek ve envanter kullanılarak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde çalışan öğretmenlerin görüşleri belirlenebilir.

4. Araştırmada elde edilen sorunların çözümüne yönelik gerekli düzenlemeler, önerilerin gerçekleştirilmesine dönük projeler oluşturulabilir, eğitim ve seminerler verilebilir.

5. Bu araştırmada özel eğitim kurumlarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri incelemiştir.

6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Gömülü öğretim hakkında bilinçlendirme yapılması açısından uzmanlar görevlendirilebilir.

2. Gömülü öğretim hakkında öğretmenlere ve evde de uygulanabilmesi açısından velilere seminerler, eğitim programları verilebilir.

3. Okul yönetimleri gerekli koşulları sağlanması için bilinçlendirilebilir.

4. Uygun materyal desteği eğitimcilere sağlanabilir.

5. Okul ve sınıfların fiziksel ortamı gömülü öğretime uygun şekilde tasarlanabilir.

6. Milli Eğitim Bakanlığı, modüllerinde gömülü öğretime yer verebilir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. (2011). Sınıf Yönetimi, Pegem Akademi, sf. 16, 12 Baskı, Ankara.
- Akçamete, G. (1998). Türkiye’de Özel Eğitim. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Aldemir- Fırat, Ö. ve Ergenekon, Y. (2018). Uygulamacılar için özel eğitimde farklı bir bakış açısı: Gömülü öğretim. *Özel Eğitim Dergisi*, 19 (2), 379-401.
- Aldemir, Ö. (2017). Okulöncesi Öğretmenlerince Sunulan Gömülü Öğretimin Kaynaştırma Öğrencilerinin Hedef Davranışlarını Edinmelerindeki Etkileri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Altındağ, M. (2005). Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Ataman, A. (2005).Özel Eğitime Giriş Kitabı, Gazi Üniversitesi, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 13,14,1516,17,18,19, 5. Baskı, Ankara
- Ataman, A. (2007). Etkin Öğretim, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, sf. 5, Ankara.
- Aral, N. (2011). Okul Öncesi Eğitimde kaynaştırma, Morpa Yayıncılık, İstanbul.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2007). Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- Aslan, K. (2015). Özgül Öğrenme Güçlüğü’nün Erken Dönem Belirtileri ve Erken Müdahale Uygulamalarına Dair Derleme, 13 Mayıs 2015, Çarşamba, Sözel Bildiriler XXII, Kırmızı Salon, Saat: 15.15 - 17.00
- Aslan, K. ve Şahin, S. (2015). Ülkemizde Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Sosyal Becerileri Geliştirmeye Yönelik Yapılan Güncel Çalışmalar, *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2(3)

- Avcioğlu, H. (2012). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Araç-Gereç Kullanımına İlişkin Görüşleri, *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education* 2(1)
- Aykut, Ç. (2009). Sabit Bekleme Süreli Öğretime Dayalı Bir Uygulama Örneği, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1)
- Balcı, A. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Balkar, B. (2009). “Okul- Aile İşbirliği Sürecine İlişkin Veli Ve Öğretmen Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışmama”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3)
- Can, B. (2015). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı İle İlgili Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Yakındoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin Geliştirilmesi vev Etkili Öğretmen Davranışları, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16 (1).
- Cavkaytar, A. (1999). Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitimi Programının Etkililiği. Anadolu Üniversitesi Eğitim Yayınları. Eskişehir.
- Çetin, Ç. (2004). Özel Eğitim Alanında Çalışmakta Olan Farklı Meslek Grubundaki Eğitimcilerin Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1)
- Deniz, S. (2008). Özel Eğitim Sınıfına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilere Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Demirbilek, M. (2013). Zihinsel Engelli Bireylerin ve Ailelerinin Gereksinimleri, *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC)* 7(3)
- Demircioğlu, İ. (2010). Aday Öğretmenler İçin Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması, 2. Baskı, Anı yayıncılık, sf, 4, Ankara.
- Demirel, Ö.,Başbay, A. ve Erdem, E. (2006). Eğitimde Çoklu Zeka Kuram ve Uygulama, Sf. 65,66,67,68, 1. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Diken, İ. (2016). Doğal Ortamlarda Öğretim, Eğiten Kitap, sf. 41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,59,60,61, 5. Baskı, Ankara.
- Doğanay, H. (1993). Coğrafyada Metodoloji “Genel metotlar ve özel öğretim metotları” Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul. Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Evi.
- Doğru, S. (2009). Özel Eğitimde Kullanılan Alternatif Programlar (Montesori Yaklaşımı), Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, *Tubav Bilim Dergisi*, 1(2).
- Eğitim Reformu Girişimi (2005). “Yeni Öğretim Programlarını İnceleme Ve Değerlendirme Raporu”, 9.05.2006.
- Erdem, R. ve Ege, P. (2011). Down Sendromlu Bireylerin Zihin Kuramı Gelişimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2 (1)
- Eren, B. Deniz, E. veDüzkantar, A. (2013). Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinlikleri İçinde İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi ile Yapılan Gömülü Öğretimin Otistik Çocuklara Kavram Öğretmedeki Etkililiği, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3).
- Ergun, N. (2011). I. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitim ve Spor Kongresi Kongre Kitabı.
- Eripek, S. (2005). Özel Eğitim. T.C Anadolu Üniversitesi Yayını. Eskişehir.

- Fırat, Ö. ve Ergenekon, Y. (2018). Uygulamacılar İçin Özel Eğitimde Farklı Bir Bakış Açısı: Gömülü Öğretim, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (19).
- Garrison, R. ve Kanuka, H. (2004), Blended learning: Uncovering Its Transformative Potential In Higher Education
- Gillis, A., Vener, S. ve Poulson, C. (2018), Script Fading For Children With Autism: Generalization of Social Initiation Skills From School To Home
- Gürsel, M. ve Sünbül, A. (2014). Eğitim Bilimine Giriş, Eğitim Kitapevi, sf. 5, Konya.
- İftar-Kırcaali, G. (1998). [Özel Eğitim](#), Ünite-1, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.
- İftar-Tekin, E. (2004). Özel Eğitimde Yanlızsız Öğretim Yöntemleri. Nobel Yayıncılık. Ankara.
- İmer, G. (2001). Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayın Dağıtım, Sf. 151, 2. Baskı, Ankara.
- Justice, N. ve Kadevarek, J. (2004). [Embedded-Explicit Emergent Literacy Intervention I, Language, Speech, and Hearing Services in Schools](#)
- Kabasakal, K. (2007). Zihinsel Engellilik Zihinsel, Ruhsal ve Duygusal Engellilik, Lokomotif Medya, sf, 159, Konya.
- Kahyaoğlu, F. (2010). Zihin Engelli Bireylere İkişerli ve Üçerli Atlayarak Sayma Becerisinin Öğretiminde Doğrudan Öğretim Yönteminin Etkililiği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilimdalı Zihin Engelliler Bilimdalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kameenui, E. J. ve Simmons, D. C. (1997). Designing instructional strategies: The prevention of academic learning problems.

- Karasu, N. (2009). Otizmden Etkilenmiş Bireylerde Sosyal ve İletişim Becerilerini Artıran Yöntemlerin Delile Dayalı Yöntem Olarak Belirlenmesi: Bir Meta-Analiz Örneği, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3)
- Kartal, S. (2013). Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Eğitim Sistemimizde Değiştirilmesi Gereken Noktalar, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*
- Kargın, T. (2007). Baş Makale: Eğitsel Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreci, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1) 1-13
- Kayaalp, L. (2008). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi, No:62
- Kırmızı, F. ve Bıçak, E. (2012). Öğretmen Görüşlerine Göre Ses Temelli Cümle Yöntemine İlişkin Uygulamalarda Öğrenci ve Velilerin Değerlendirilmesi, 12–14 Eylül 2012 tarihlerinde Marmara Üniversitesinde düzenlenen “21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi”nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- Könez, N., Şahin, A., Apaydın, G., Yılmaz, B. ve Aykut, Ç. (2019). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Gömülü Öğretim Yöntemi İle Sunulan Kavram Öğretiminin Etkisi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 208-230.
- Kurt, O. (2006). Otistik Özellikler Gösteren Çocuklara Zincirleme Serbest Zaman Becerilerinin Öğretiminde Sabit Bekleme Süreli Öğretimin ve Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Gömülü Öğretimle Sunulmasının Etkililik ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Kürkçüoğlu, B. (2014). Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı. Anı yayıncılık. Ankara.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Qualitative social research*, Volume 1, No.2

- Metin, H. (2015). Zihinsel Engelli Bireylere Kavram Öğretiminde Kullanılan Etkili Öğretim Yöntemlerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Nuri, C. (2014). Özel Eğitimde Çalışan Öğretmenlerin, Tükenmişlik, Özyeterlilik, ve Duygu Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Odluyurt, S. (2007). Okulöncesi Dönemde Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Gerekli Kaynaştırmaya Hazırlık Becerilerinin ve Bu Becerilerden Bazılarının Etkinlikler İçine Gömülen Eşzamanlı İpucuyla Öğretiminin Etkinliklerinin Belirlenmesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Oduncu, S. (2012). Özel Eğitim Merkezlerindeki Yönetsel Yeterliliğin Yönetici-Öğretmen ve Velilerin Görüşlerine Göre İncelenmesi, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Denetimi Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Olçay- Gül, S. ve Tekin-İftar, E. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Bireyler için Sosyal Öykülerin Kullanımı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 13 (2)
- Orhan, S. ve Genç, K. (2015). Engellilere Yönelik Ülkemizdeki Özel Eğitim Hizmet Uygulamaları ve Örnek Ülke Karşılaştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 15(2)
- Osman, E. (2017). Eğitim Bilimine Giriş, Garfiker Yayıncılık, sf98. Ankara
- Özak, H. ve Diken, İ. (2010). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin İşlevsel Akademik Becerilerine İlişkin Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezlerin Gözden Geçirilmesi, *Özel Eğitim Dergisi* 11(1) 43-58

- Özçelik, D. A (2010). Eğitim Programları ve Yönetimi. Pegem Akademik Yayıncılık. 1. Baskı. İstanbul
- Özdem, Ö. (2011). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Üç Boyutlu Düşünme Düzeylerinin Nitel Araştırma Süreci Bağlamında İncelenmesi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1)
- Özsoy, Y. (1998). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş. Karatepe Yayınları. Ankara.
- Öztürk, S. (2003). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kendilerini Algılayışlarına Göre Problem Çözme Becerilerini Etkileyen Bazı Mesleki Faktörler, *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi* 11 (1).
- Rakap, S. (2017). Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Desteklenmesinde Doğal Öğretim Yaklaşımları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(18).
- Riesen, T., McDonnell, J., Johnson, J. W., Polychronis, S. ve Risen, T. (2002). Effects of embedded instruction on students with moderate disabilities enrolled in general education classes. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 363-377.
- Saban, A. (2006). Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen XV. Ulusal Eğitim Bilimleri kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.
- Sarıkaya, İ. (2011). Engelsizsiniz. Bilgi Kültür Sanat. Sf39. İstanbul
- Shaffer, L. ve Thomas-Brown, K. (2015), Enhancing Teacher Competency through Co-Teaching and Embedded Professional Development

- Sucuoğlu, B., Büyüköztürk, Ş. ve Ünsal, P. (2008). Türk Çocuklarının Temel-İlişkisel Kavram Bilgilerinin Değerlendirilmesi, *İlköğretim Online*, 7(1), 203-217
- Şahin, S.(2005). Özel Eğitime Giriş Kitabı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık 5. Baskı, 61, Ankara.
- Şahin, Ş. (2015). Otizmlı çocuklara toplumsal uyarı işaretlerinin öğretiminde geleneksel ve gömülü öğretimle sunulan sabit bekleme süreli öğretimin etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Davranış Analizi Anabilim Dalı.
- Şahin, S.(2005). Özel Eğitime Giriş Kitabı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık 5. Baskı, 61, Ankara.
- Şen, Ü. ve Demir, T. (2009). Görme Engelli Öğrencilerin Çeşitli Değişkenler Açısından Öğrenme Stilleri Üzerine Bir Araştırma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8).
- Şimşek, N. (2016). Yetenek Merkezli Eğitim, sf. 43. Ankara.
- Taş, H. (2017). Sosyal Sorumluluk Projelerinde Yer Almanın Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Tekin, E. (1999). Yanlıssız Öğretim Yöntemleri, *Özel Eğitim Dergisi* 2(3)
- Tekneci, E. (2010). Zihin Engelliler Öğretmenliği 1. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Temel, F. (2000). Okul Öncesi Eğitimcilerin Engellilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18.

- Toelken, S. ve Miltenberger R. (2012). Increasing Independence Among Children Diagnosed With Autism Using a Brief Embedded Teaching Strategy.
- Tomal, N. (2004). Lise Coğrafya Öğretmenlerimizin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 162.
- Tuna, M. (2015). Sınıfında Özel Gereksinimli Öğrencisi Olan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Doğal Öğretim Sürecine İlişkin Bakış Açılarının İncelenmesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tuncer, T. (2004). Doğrudan Öğretim Modelinde Kavram Öğretimi. Kök Yayıncılık. Ankara.
- Turan, C. ve Vuran, S. (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Çocuklara Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykü ve Video Model Uygulamalarının Etkililik ve Verimlilikleri, *International Journal of Early Childhood Special Education*, , 7(2)
- Tübitak (2014-2017). Doğal Öğretim Projesi: Okul Öncesi Kaynaştırma Sınıflarında Öğretmenler için Doğal Öğretim Süreci, 114K164 proje numarası ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 1001 Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı, Anadolu Üniversitesi.
- Tüfekçiöğlu, Ü. (1998). İşitme Engelliler. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği, Dokuz Eylül Üniversitesi. Buca Eğitim Fakültesi. Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Ünal, F. (2018). Koçluk Desteğiyle Sunulan Web Tabanlı Mesleki Gelişim Portalının Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gömülü Öğretim Becerileri İle Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Hedef Davranışları Üzerindeki Etkililiği,

Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Varol, N. (1999). Zihin Engelli Çocuklara Kırmızı, Sarı, Büyük, Daire, Üçgen, Uzun, Bir Tane, İki Tane ve Kalın Kavramlarının Kazandırılmasında Açık Anlatım Yöntemiyle Sunulan Bireyselleştirilmiş Kavram Öğretim Materyalinin Etkiliği. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, 637.

Varol, G. (2007). Özel Öğretim Yöntemleri ve Özel Öğretim Yöntemlerinin Görsel Sanatlar Dersinde Uygulanması, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Varol, M. (2018). Zihin Yetersizliği Olan Çocuklara Hayvanların Temel Özelliklerinin Kazandırılmasında Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Kavram Haritasının Etkililiği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilimdalı Zihin Engelliler Bilimdalı, Yüksek Lisans Tezi.

Yıldırım, A. (Tarih belirtilmemiş). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.(9. Genişletilmiş Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldız, S. (2008). Özel Eğitim Sınıflarında Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/27/08/149757/dosyalar/2015_01/23020_336_dogaltmyntemler.pdf

<https://www.beyazokul.com/ozel-egitimde-temel-kavramlar/>

<https://slideplayer.biz.tr/slide/15489851/>

<https://www.okuloncesi.info/wp-content/uploads/2017/05/dogal-ogretim.pdf>

EKLER

Ek 1: Katılımcı Bilgilendirme Ve Aydınlatılmış Onam Formu

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖMÜLÜ ÖĞRETİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Sayın Katılımcı,

Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretme yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yürütmekte olduğumuz araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırma ile toplanan veriler, özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretim sürecine ilişkin nasıl olduğunu anlamamızı sağlayacaktır. Araştırmada yer almayı kabul ettiğiniz takdirde, sizinle 30-40 dakika sürmesi planlanan görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu görüşmeler, sizlerle görüşülerek size uygun saatlere göre ayarlanacaktır. Görüşmeler, sizin seçeceğiniz bir ortamda yapılacaktır. Veri toplama sürecinde sizlerden görüşme formunda yer alan ve araştırmacı tarafından size yöneltilecek olan açık uçlu sorulara yanıt vermeniz istenecektir. Yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı aracılığı ile kayıt altına alınacak ve araştırma ekibi tarafından 2 yıl boyunca çalışmanın tamamlanmasına kadar saklanacaktır. Daha sonra ise tüm veri tabanlarımızdan silineceklerdir. Tüm görüşmeler, kimlik bilgileri anonimleştirilerek kayıt altına alınacak, tüm katılımcılar için çalışmanın her aşamasında takma isimler kullanılacaktır.

Bu araştırmaya katılmak sizin isteğinize bağlı olup, araştırmaya katılıp katılmamanızın sizin üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler yalnızca akademik araştırma amacıyla kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Kimlik bilgilerinizin gizliliği korunup, tüm ve görüşme verilerinde rumuzlar kullanılacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden topladığımız tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, aşağıdaki iletişim bilgilerinden bize ulaşabilirsiniz.

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI	Özel Eğitim Bölümü
DEMİROK	Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA	Tel: +90 (392) 223 64 64

E-posta: mukaddes.sakalli@neu.edu.tr
basak.baglama@neu.edu.tr

Özel Eğitim Bölümü Yüksek Lisans
Öğrencisi

Yakın Doğu Üniversitesi

Tel: +90 (392) 223 64 64

E-posta: s-cagla_t@hotmail.com

Çağla TAŞ

Aşağıya imzanızı atarak çalışmaya katılmış olursunuz.

Katılımcının

adı/soyadı

İmza _____

Tarih _____

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

Yaş:

Cinsiyet:

Görev Unvanı:

Mesleki Kıdem:

Görev Yaptığı Okul:

Öğrenim Durumu: Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐

GÖMÜLÜ ÖĞRETİM UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

1. “Gömülü öğretim” sizin için ne ifade etmektedir?
2. **Gömülü öğretimin tanımı:** Doğal öğretim yaklaşımlarından biri olan gömülü öğretim sürecinin en belirgin özelliği öğretim uygulamalarının, planlı bir şekilde rutinelere, gün içinde gerçekleştirilen etkinliklere, geçişlere ve/veya oyunlara gömülmesidir. Gömülü öğretim, çocukların önemli davranışları anlamlı bağlamlarda öğrenmelerine ve uygulama yapmalarına fırsat sağlar. Gömülü öğretimde çocuğa rutinler, etkinlikler, geçişler ve/veya oyunlar sırasında kullanılan araç-gereçlerle öğretim sunulur. Bu açıdan bakıldığında, gelişimsel yetersizliği olan çocuk için işlevsel olan hedef davranışların öğretiminin rutinlere, planlanmış etkinliklere, geçişlere ve/veya oyunlara gömülerek yapılması ve değerlendirilmesi, çocuğun etkinliğe katılımı, edindiği davranışı doğal ortamında gerçekleştirmesi ve genellemesi açısından oldukça yararlıdır. Gömülü öğretimde rutinler, etkinlikler, geçişler ve/veya oyunlar öğretim bağlamı olarak kullanılmaktadır. Böylece çocuklar, önemli hedef davranışları anlamlı bağlamlarda öğrenme ve uygulama yapma fırsatlarını elde ederken, uygulamacılar da öğretim için fazladan bir öğretim zamanı harcamadan, çocuğu doğal ortamından ayırmadan öğretim sunma olanağı elde etmiş olmaktadır.

Gömülü öğretim örnek öğretimsel amaç: Salih, kendisine Kriket oyunu içerisine gömülerek öğretimi yapılan toplumsal uyarı işaretlerinin ismini üç oturum üst üste bağımsız olarak söyler.

Gömülü öğretim örnek öğretim süreci: Öğrenci ile öğretmen uygulamanın gerçekleştirildiği ortama giderler ve öğretmen oyun oynayacaklarını söyler. Öğrenci ile birlikte oyun ortamının eksiklerini tamamlarlar. Öğretmen “Şimdi işaret devirme oyunu oynayacağız” diyerek öğrenciye “Hangi dairedaki işareti devirmek istersin?” diye sorar ve öğrencinin tercih ettiği dairenin işaretinin öğretimsel sunumunu yapar. Öğretmen öğrenci işareti devirdikten sonra hedef uyaran olarak “Bu ne işareti söyle.” der. Öğrenci ölçütü karşılayıncaya kadar her denemenin ardından sözel pekiştireçlerle oturum

tamamlandığında ise sözel ve sosyal pekiştireçlerle pekiştirilir. Öğrencinin çalışmaya katılımı, işbirliği ve dikkatini yöneltme durumu sözel olarak pekiştirilir.

Yukarıda gömülü öğretimin tanımı ve gömülü öğretimin özel eğitimde uygulanmasına yönelik örnek durum verilmiştir.

Bu tanım ve örnekteki gibi bir uygulamayı sınıfınızda kullanıyor musunuz?

- a) Evet ise nasıl kullanıyorsunuz?
 - b) Hayır ise sınıfınızdaki öğretim uygulamalarına entegre etmeyi düşünüyor musunuz?
3. Gömülü öğretim süreci hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
 4. Gömülü öğretim uygulamasının hangi yetersizlik gruplarında daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
 5. Gömülü öğretim uygulamasının hangi beceri ve/veya kavramların öğretilmesinde daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
 6. Gömülü öğretimde değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
 7. Gömülü öğretimin özel eğitim ortamlarında kullanılmasına ilişkin önerileriniz nelerdir?
 8. Gömülü öğretim ile ilgili eklemek ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek 3: Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

25.04.2019

Sayın Çağla Tağ,

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2019/329 proje numaralı ve "Özel eğitim öğretmenlerinin gömülü öğretime yönelik grslerinin incelenmesi" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu vazu ile, birlikte başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doğent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol